№ 94 ՈՒՐԲԱԹ, 6 ՄԱՅԻՍԻ

1911

ԵՐԵՍՈՒՆԻՆՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՈՒՐԲԱԹ, 6 ՄԱՅԻՍԻ № 94

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՄԷՆ ՏԵՂ 5 ԿՈՊ.

Թիֆլիսում գրվում են խմբագրատանը.

Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція „Мшакъ"
Сергіевская ул., № 5.
Tiflis, Rèdaction „Mschak"
Խմբագրատան տելեֆոն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից).

Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզւով

Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 20 կոպէկ.

Տպարանի տելեֆոն № 67.

ՀԻՍՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

ԹԱՏՐՈՆ „ՄՈԴԵՐՆ"
Միխայլովսկի պր., № 91.
Հասարակութեան յատուկ ցանկութեան համաձայն,

ԳԵՂԵՑԿՈՒՀԻ ՄՕՏԷՐՕՆ
մնում է նորից 3 զատրօլի համար:
ՄՕՏԷՐՕՆ Արեւելեան պլաստիկ պարերի ամենալաւ կատարողներից մէկն է—

Անոյշ մեծութեան
ԿԵՆԴԱՆԻ ՕՁԻ
հետ միասին:
Մօտերօն բեմ է դուրս եկել մայրաքաղաքի առաջնակարգ թատրոններում և իր

Գեղեցիկ կատարումների
համար արժանացել է տեղական մամուլի գովասանքներին:
ՄՕՏԷՐՕՆ բեմ է դուրս գալիս երեկոյեան ժամը 8-ից,
ՅԱՏԿԱՊԷՍ ՄԵԾԵՐԻ ՀԱՄԱՐ.

Պլաստիկա! Գեղեցկութիւն! Ճքեղութիւն!
Արեւելեան ճոխ զգեստներ: Սեփական հարուստ դեկորացիա:
(ա.) 470. 1—1

ՄՇԱԿ
(39-ՐԴ ՏԱՐԻ)
Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція „МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal „MSHAK".
Կովկասից դուրս գտնվող անձերի և հիմնարկութիւնների յայտարարութիւնները բացառապէս ընդունվում են՝ Մոսկվայում—Центральная Контора Объявленій Торгов. Дома Л. и Э. Метцль и К-о, Мясницкая, д. Сытова, և նրա բաժանմունքներում—Պետերբուրգում՝ Морская 11, Վարշավայում՝ Маршальковская, 130, Պարիզում՝ 8 Площадь Биржи.
ԱՊԱՌԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԿԱՄ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

Մայիսի 1-ից մինչեւ տարվայ վերջը 7 րուբլի:
Հասցէն փոխելու համար պէտք է ուղարկել նաեւ հին հասցէն եւ 40 կ. նամականիշ:

Ի Տէր հանգուցեալ
ԿՈՅՍ ՅԵՓՐՈՍԻՆԷ ԻՇԽԱՆԱՁՆ ԱԲԱՄԵԼԻՔԵԱՆ
ՄԱՅՐԱՊԵՏԻ թաղումը տեղի կունենայ իր շինած գամբարանի մէջ՝ Կուսանաց Անապատի եկեղեցու գաւթում ամսիս 7-ին, պատարագից յետոյ, որ կը լինի ժամը 10-ին, իսկ հանգուցեալի մարմինը կփոխվի եկեղեցի մայիսի 6-ին, երեկոյեան ժամը 6-ին, երբ և կը կատարվի ամբիծք-հոգեհանգիստ:
473. 1—1

Սոֆիա Աւագեան և Եսայի Արզումանեան ԹԻՒՆԻԲԷԿԵԱՆՑՆԵՐԸ յայտնում են իրանց ազգականներին և ծանօթներին, որ կիրակի, մայիսի 8-ին, առաջինի թանկագին ամուսնու, իսկ երկրորդի անմոռանալի եղբօր՝ հանգուցեալ
ԱՆԴՐԷԱՍ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆ ԹԻՒՆԻԲԷԿԵԱՆՑԻ
մահվան տարեդարձի օրը, առաւօտեան ժամը 10-ին, Վանքի մայր եկեղեցում պատարագից յետոյ կը կատարվի ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ:
(ու. կ.) 2—1

ՀԱՅՈՒՀԵԱՑ ԲԱՐԵԳ. ԸՆԿ. ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
խոնարհաբար խնդրում է Ընկերութեան բոլոր անդամներին շնորհ բերել երկրորդ ընդհանուր ժողովին, որ տեղի է ունենալու այսօր, ուրբաթ, մայիսի 6-ին, ցերեկվայ ժամը 11-ին, Գանովսկայա № 19. Ժողովը զբաղվելու է 1910 թ. հաշիւներով, 1911 թ. նախահաշւով և ընտրութիւններով: Ամեն օր ժամը 10-ից մինչեւ տեղում վաճառվում են Ընկ. արհեստանոցների ձեռագործները. կանանց բլուզներ, շրջազգեստներ, սպիտակեղէն, մանկական զգեստներ, նաև փոլպանոցում պատրաստած հագուստեղէն:
469. 1—1

Յօգուտ Մանգլիսի ամառային գաղութի, որ կազմված է Թիֆլիսի իգական հինգ գիմնազիաների թոշակառ և աղքատ աշակերտուհիների համար, ուրբաթ, մայիսի 6-ին
ՏԵՂԻ ԿՈՒՆԵՆԱՅ
ԲԱԶՄԱԿՈՂՄԱՆԻ ՄԵԾ ՋԲՕՍԱՆՔ
«ՍՊՕՐՏ» այգում, Միխայլովսկի պրոսպ.: Զբօսանքի սկիզբը առաւ. ժամը 11-ին: Ծրագիր.—Էժանագին բազար, երկու երաժշտախումբ, հրավառութիւն, պտի-ժվօ, ծաղիկներ, չինական բիլլիարդ, առմբոլա, բուֆէտ, օղապարիկներ: Առ. ժամը 11-ից մինչև ցեր. ժ. $3^1/_2$-ը մանկահասակ երեխաների համար. ժամը 4—$8^1/_2$-ը աշ.-աշակերտուհիների համար. ժամը 9—12-ը մեծերի համար: Մուտքի վճարը՝ մեծերի համար 30 կ., երեխաների և աշակերտ-աշակերտուհիների համար 20 կ.:
3—3 463 (ա.օ.) Զբօսանքի կարգադրիչ՝ Զ. ՌՈՒԴՕԼՖ

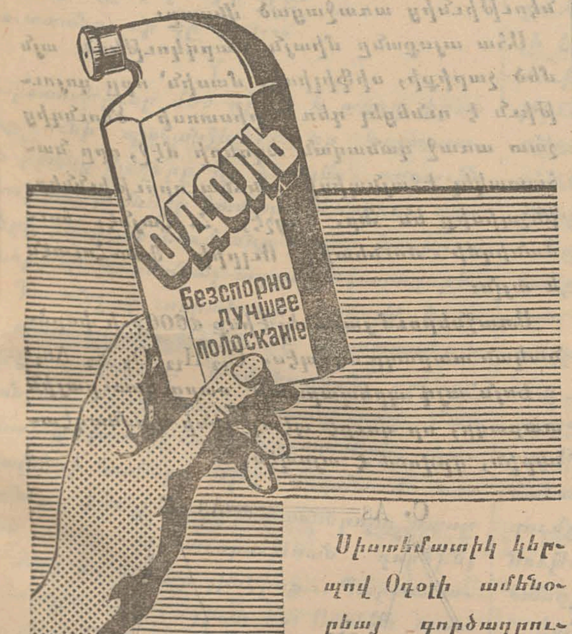

Սիստեմատիկ կերպով Օդօլի ամենօրեայ գործածութիւնը ատամների և բերանի խոռոչի ամենալաւ խնամքն է:
տո. (M.74170/74189) 236. 1—1

„ՍՊՕՐՏ" ԱՅԳԻ
Կիրակի, մայիսի 8-ին 1911 թ.
ՅՕԳՈՒՏ
ՀԱՅ ԳԻՒՂԱՏՆՏԵՍ. և ՏՆԱՅՆԱԳ. ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ
Տեղի կունենայ
ՄԵԾ ԶԲՕՍԱՆՔ
հետեւեալ ծրագրով.
1) Катанье и конькахъ.
2) Օղակախաղ.
3) Ծաղիկների եւ կօնֆէտտիի վաճառք.
4) Նշանաձգութիւն.
5) Պտի-ժվօ.
6) Հանրամատչելի բուֆէտ.
Կը նուագէ երաժշտախումբը:
Զբօսանքի սկիզբը ցեր. ժամը 4-ին, կառնաւալ՝ ցեր. ժամը 12-ին, մրցանակաբաշխութիւնը՝ երեկ. ժամը 8-ից:
Մուտքի վճարն է զբօսանքի համար՝ մեծերից 30 կ., իսկ աշակերտ-աշակերտուհիներից և երեխաներից 20 կոպ.:
(ա.օ.) տո. 472. 3—1

ՄԻ ԱՌԱՋԱՐԿԻ ԱՌԻԹՈՎ

Մենք յայտնել էինք, որ Պետերբուրգի Հայ Եկեղեցական Խորհուրդը միտք է յղացել եօթն դպրոցում, այն է՝ Գէորգեան ճեմարանում, Ներսիսեան, Երևանի, Շուշու, Նոր-Նախիջևանի թեմական, այլ և Ալէքսանդրապօլի Փրկչի և Ախալցխայի Կարապետեան դպրոցներում հաստատել գիւղատնտեսական դասընթացքներ: Այդ նպատակն իրագործելու համար Խորհուրդը յատկացրել է յիշված դպրոցներից իւրաքանչիւրին տարեկան 1500-ական րուբլի մի գումար, իսկ ընդամենը 10,500 րուբլի տարեկան.

Ներկայ 1911 թւականի համար նշանակված է այդ գումարի միայն կէսը, այն է՝ 5250 րուբլի, որովհետև դասընթացքների կազմակերպութիւնը չէ սկսվել տարվայ սկզբից, այլ կիրագործվի երկրորդ կէսից:

Սակայն Խորհրդի համար հարց է ծագել, թէ ինչպէս նպատակայարմար կը լինի կազմակերպել գործը և իրականացնել գիւղատնտեսական կրթութեան ծրագիրը:

Դա այնքան էլ պարզ ու դիւրին լուծելի հարց չէ, ինչպէս կարող է թւալ առաջին անգամից:

Հեշտ է ասել՝ կազմակերպեցէք գիւղատնտեսական դասընթացք, բայց այնքան հեշտ չէ կազմակերպելու գործողութիւնը:

Գիւղատնտեսական դասընթացքը պէտք է տայ ունկնդիր ուսանողին թէ տեսական և թէ որոշ աստիճան գործնական կրթութիւն: Ուսանողը պէտք է հնարաւորութիւն ունենայ ծանօթանալու գիւղատնտեսութեան գործնական մասի հետ և նրանով ամրապնդելու այն տեսական գիտութիւնը, որ նրան աւանդվել է:

Ինչպէս կազմակերպել ուսումը, ինչ ամփոփով անցնել տեսական մասը, ինչ միջոցներով իրականացնել գործնական պարապմունքները, ինչպիսի մասնագէտներ հրաւիրել դասաւանդութեան համար և ինչպիսի պայմաններով, ինչ վերահսկողութիւն կամ ընդհանուր ղեկավարութիւն սահմանել գիւղատնտեսական կրթութեան վերաբերմամբ այդ դպրոցներում—ահա մի շարք հարցեր, որոնք կարող են պատասխան և բաւարար լուծում, որ պէսզի ձեռնարկվող գործը մի անգամից դրվի ուղիղ զարգացման ճանապարհի վրա, և տեղի չունենան այնպիսի սխալներ, որոնցից կարելի էր խուսափել նաև մինչև այժմ եղած փորձերի ցուցումների հիման վրա:

Պետերբուրգի Հայ Եկեղեցական Խորհուրդը զգացել է հարցի բարդութիւնը և դժուարութիւնը: Այդ պատճառով բարւոք է համարել՝ նախ քան իր ծրագրի անմիջական իրագործութեանը դիմելը և նշանակած գումարը ծախսարարութեան համար տրամադրելը՝ լսել թէ մասնագէտների և թէ դպրոցական վարչութիւնների կարծիքները այդ նոր գործի կազմակերպութեան վերաբերութեամբ:

Խորհուրդը ցանկութիւն է յայտնում, որ վերև յիշված անձերը ժողով գումարեն ներկայ մայիսի ընթացքում, որպէսզի յունիսի սկզբին Խորհուրդը արդէն հնարաւորութիւն ունենայ կարգադրել պատշաճը մինչև ամառվայ արձակուրդներ սկսվելը:

Սակայն հազիւ թէ աշոդվի մայիսի ընթացքում կազմել Թիֆլիսում այնպիսի մի խորհրդակցութիւն, որին կարողանային մասնակցել բոլոր հրաւիրվածները: Մայիսը այն ամիսն է, երբ դպրոցների ղեկավարները սաստիկ զբաղված են լինում քննութիւններով և տարեկան հաշւետւութեան խնդիրներով:

Ցանկալի դէպս ցանկալի է, որ խորհրդակցութեան գումարումը տեղի ունենայ մինչև ամառվայ արձակուրդները, որպէսզի հնարաւոր լինի տարվայ երկրորդ կէսից դիմել գործնական քայլերի և նախապատրաստվել կանոնաւոր գործունէութեան համար:

Ս. Քալանթար

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ ԹԱԳԱԺԱՌԱՆԳԻ ՃԱՆԱՊԱՐՀՈՐԴՈՒԹԻՒՆԸ ՌՈՒՍԱՍՏԱՆ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
4 մայիսի

Պետերբուրգ. — Ցարսկօէ - Սէլօյում, թագաւորական պաւիլիօնում, կէսօրվայ ժամը $4^1/_2$-ին ընդունվեց գերմանական կրօնպրինցը կնոջ հետ: Գնացքի գալու ժամանակ եկան թագաւորական ամբողջ շքախումբը, օբեր-հօֆմարշալը, հօֆմարշալը, պալատական կօմենդանտը, Նորին Մեծութեան ֆլագ-կապիտանը, արտաքին գործերի մինիստրի պաշտօնակատարը, տիկնայք, Մեծ Իշխանները: Գնացքը հասնելուց հինգ րոպէ առաջ եկաւ Կայսրը Թագուհու հետ միասին: Գնացքը մօտենալիս երաժշտախումբը նուագեց գերմանական հիմնը: Կայսրը մի փոքր մօտեցաւ այն վագոնին, որի մէջ էին օգոստափառ հիւրերը: Առաջինը դուրս եկաւ կրօնպրինցուհին և բարևեց Նորին Մեծութեանը, յետոյ համբուրվեց Կայսրուհու հետ. Կրօնպրինցի հանդիպումը Նորին Մեծութեան հետ կրում էր նոյնպէս ամենաջերմական բնաւորութիւն: Կրօնպրինցը անցաւ պատուոր պահակախմբի մօտով Կայսրի հետ միասին: Շքախմբերի փոխադարձ ներկայանալուց յետոյ, Կայսրը կրօնպրինցի հետ կառք նստելով՝ դիմեցին դէպի Ալէքսանդրեան պալատը: Կայսրուհին գնաց կրօնպրինցուհու հետ՝ վեց ձի լծած շքակառքով: Յետոյ Ցարսկօէ-Սէլօ բարեհաճեց գալ Կայսրուհի Մարիա Թէոդորովնան:

Կրօնպրինցուհուն շնորհվեց Եկատերինայի շքանշանը:

Ժամը 8-ին Մեծ Պալատի ընդարձակ դահլիճում կայացաւ պաշտօնական ճաշ ի պատիւ օգոստափառ հիւրերի: Կենտրոնական տեղերը գրաւել էին Կայսրը և Կայսրուհի Մարիա Թէոդորովնան: Դէպի աջ Կայսրուհուց նստել էր կրօնպրինցը, Կայսրից դէպի ձախ—կրօնպրինցուհին: Ներկայ էին Մեծ Իշխանները, մինիստրների խորհրդի նախագահը, [illegible] պաշտօնեաները, Դումայի և Խորհրդի նախագահները, գերմանական դեսպանը:

—

Բեռլին. — «Նորդ-Դոյչէ-Ալգ.-Ցայտունգը» գրում է. «Ռուսական մամուլի սրտագին ողջոյնը Գերմանիան կընդունէ անկեղծ գոհունակութեան զգացմունքով: Գերմանիայի և Ռուսաստանի կայսերական պալատները կապող սերտ կապերը, նաև երկու հարևան պետութիւնների բարեկամական յարաբերութիւնները, որոնք աւանդական են ու փոխադարձ, այժմ, մեր գահաժառանգի Ռուսաստան այցելութեամբ, վերստին ակներև կը դառնան խաղաղութեան կողմնակիցների համար»:

Նոյն մտքով յօդուած կայ «Ֆօսսիշէ Ցայտունգի» մէջ: Մնացած լրագիրները բաւականացել են սոսկ «Россія»-ի յօդուածը արտատպելով:

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
4 մայիսի

Պետերբուրգ. — Բարձրագոյն մանիֆեստով յայտարարվում է ֆինլանդական սէյմի փակման մասին մայիսի 11/24-ին: Փակելու է ֆինլանդական գեներալ-նահանգապետը:

—

Մադրիդ.—Պատգամաւորների պալատում հանրապետական Ասկարատէն խստագոյն քննադատեց Ցէուտում ձեռնարկված զինուորական ձեռնարկութիւնները: Կանալէխասը պատասխանելով, ասաց, որ Սպանիան մտադիր է խիստ չէզոքութիւն պահպանել, սակայն նրա վրա պարտականութիւն կայ թոյլ չը տալ անկարգութիւններ այն տեղերում, որոնք շրջապատում են նրա դիրքերը, և կատարել ոստիկանական պարտաւորութիւններ, թոյլ չը տալով մի ուրիշ ազգութեան գրաւել իր տեղը: Սպանիան դիրքեր է գրաւել Ցէուտի շրջագայքում հաղորդակցութիւնը պահպանելու նպատակով: Եթէ Ֆրանսիայի գործելակերպը Մարոկկօյում անիշխանութիւն առաջ կը բերէ կամ թէ կը դրդէ յարձակում գործել սպանական զօրքերի վրա, այն ժամանակ Սպանիան ձեռք կառնէ կտրուկ միջոցներ:

—

Լվով.—Բօրիսլավում մրրիկը և հեղեղը մեծ աւերածութիւններ գործեցին: Քաղաքը ջրի մէջ է: Կայարանները և նաւթահորերը փչացել են, շատ վիշկաներ ջուրը քշել-տարել է: Կայծակից 7 նաւթահորեր այրվեցին:

—

Լոնդոն.—Լորդերի պալատը առաջին ընթերցմամբ ընդունեց veto-ի իրաւունքի օրինագիծը:

Համայնքների պալատին ներկայացվեց 1911—12 թ. թ. բիւջէն: Եկամուտները հաշված են 181.716,000 ֆ., ծախքերը՝ 181,236,000 ֆ.: Խօսելով ծախքերի մասին, պետական գանձատան կանցլերը յայտնեց, որ ներկայ տարին հանդիսանում է նաւատորմի համար բացառապէս մեծ ծախքերի տարի: Մինիստրը յոյս յայտնեց, որ ապահովագրութեան համար անհրաժեշտ ծախքերը կը ստացվեն առանց հարկերը աւելացնելու: 1910—11 թ.թ. եկամուտները ծախքերից աւելացան 5.607,000 ֆրանկ, որից 2.357,000 ֆր. գործադրվեց պարտքերի հանգուցման վրա և $1^1/_2$ միլիօն սանատօրիայի համար:

ՀԵՌԱՒՈՐ ԱՐԵՒԵԼՔՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
4 մայիսի

Պէկին.—Կայսերական հրովարտակով մերժվեց սահմանադրական պալատի միջնորդութիւնը շտապով պալատը գումարելու մասին:

—

Պէկին.—Պէկինի պաշտօնական օրգանը իր թղթակցի ասելով պնդում է, որ ռուսական սահմանագլխին Ուսուրիի մօտերը ժանտախտի դէպքեր չեն եղել, այդ պատճառով չինական զօրաթականների համար կարանտին հաստատելը աւելորդ է և արժանի է բողոքի:

Չինական մամուլը ընդհանրապէս յոռետեսութեամբ է վերաբերվում նոր մինիստրների կաբինետին, որը ներկայ ձևով հազիւ թէ երկար կեանք ունենայ: Մի քանի լրագիրներ Ցինին խորհուրդ են տալիս հրաժարվել պրեմիէրութիւնից թագաւորական տանը պատկանելուն և զառամեալ հասակի համար:

—

Խարբին.—Պարզվեց, որ հրդեհը Գիրինում ոչնչացրել է 8387 տներ 15 միլիօն արժողութեան: Մօտ 40,000 բնակիչներ մնացել են անապաստան: Ընդհանուր վնասները հաւասարվում են 40 միլիօնի:

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԻ ԴԱՇՆԱԿՑ. XV ԿՈՆԳՐԷՍԸ ՀՌՈՄՈՒՄ

II*)

Հռոմ, 7 մայիսի (ն. տ.)

Երէկ, շաբաթ, առաւօտեան՝ կօնգրէսի 2-դ նիստն էր, իսկ ժամը 16-ից 30 րոպէ անց իտալական թագաւորի հետ էինք պալատի գիւթական այգում:

Բացի կօնգրեսականներից՝ հրաւիրված էին և Հռոմի բարձր զինուորական, քաղաքացիական և գիտնական դասակարգը:

Այգում, մի ընդարձակ տեղ, մարմարեայ յատակով, պարերի համար էր. սրա շուրջը պավիլիօններ, շատրուաններ, պճնազարդված հրաշագեղ վարդերով: Տրօպիկական բոյսերի, ուռենկերի տակ կորսված, սփռված էին անհամար ընտիր ծաղիկներ: Որքան կամենաս, ոյժ ունենաս՝ ժողովիր, փունջ կազմիր: Պավիլիօնների եաև մի քանի տեղ ընդարձակ սեղաններ են բացված, հիանալի վաղերում լի ամեն բարիք: Սառեցրած ջուր և ամեն տեսակ ըմպելիք, շամպայն՝ հարիւրաւոր պալատական օֆիցերներ, մաղերը փոշիով սպիտակեցրած, մատուցանում են հրաւիրեալներին:

Պավիլիօնների մէջտեղ մի այլ բարձրաւանդակ է շինված երաժշտութեան համար:

Երբ ամենքը տեղաւորվել էին, ժամը 17-ին մօտ, երևաց Վիկտոր Էմմանուէլ թագաւորը, առանց շքանշանների և ժապաւէնների, ետևից թագուհի Հելէնը, վարդագոյն կիսեայ, պարզ հագուստով, նոյն գոյնի կառ-

*) Տես «Մշակ» № 92.

[illegible]

պարում է մեր կօնգրեսականների կանանց, աղջիկների հետ։ Ապա նուագում են կադրիլ, պօլկա, գալօպ։ Պարերը շարունակվում են, և շամպայնի տակ աւելի են ջերմանում հանդիսականները։

Թագաւորին ապա ներկայանում են զանազան դեսպաններ, որոնց թւում խապօնականը՝ իր երկրի հագուստով։ Թագուհուն ներկայանում են և պալատական տիկինները կռանալով, համբուրելով նրա ձեռքը։ Այժմ հերթը շքախմբինն ու ուրիշ հիւրերինն է. սրանք էլ են մէկ-մէկ համբուրում Թագուհու ձեռքը. մի քանիսի հետ խօսում է նա։

Սակայն ժամը 19-ին պէտք է գնանք թատրօն և աճապարում ենք տուն վերադառնալ, զգեստաւորվել։ Այստեղ ամենքը բօտընզօտ են հագել և սրան պատշաճ փողկապ ու հագուստ, գունաւոր ձեռնոց ու ցիլինդր, իսկ օպերայում պէտք է ֆրակ հագնել։

Անհամար ծաղիկներից կապված հսկայական մի փունջ ձեռիս՝ դուրս եմ գալիս պալատից, որի սրահներում նոյնպէս սեղաններ էին բացված քաղցրեղէնի, թէյի, սուրճի և գարձեալ շամպայնի։ Պալատի առաջ նուագում է զինուորական երաժշտախումբը մարշ. տասնեակ հազարաւոր երկսեռ ժողովուրդ, երեխաներ լցրել են պալատի հրապարակը և շրջակայ փողոցները։ Մի-մի վարդ սփռելով երեխաներին՝ անցնում եմ և տուն հասնում ձեռիս 3—4 ծաղիկ, այդ էլ դռնապանի աղջկանց ... ...։

Պէտք է տեսնէք, թէ սրանք ինչպիսի հպարտութեամբ են կանչում ինձ համար կառքը, թելադրելով կառապանին՝ Consulta կամ Garden Party և այլն։

Շտապ հագնվում ենք և աճապարում Costanzi թատրօնը։ Երգում են Սօնամբուլա Բելինու և Մակբէտից մի ակտ։ Այստեղ էլ ներկայ է փայլուն Հռօմը։

Թատրօնների, կօնցէրտների և Հռօմի ու ճանապարհորդական արկածներիս մասին վերջը կը գրեմ։

Այսօր, կիրակի, առաւօտեան կօնգրէսի 3-րդ նիստն է։ Իսկ ժամը 16-ին, Villa Umberto դաշտում ծաղիկների տօնն է։

Նա, ով տեսել է Նիսում ծաղիկների թափօրը և մարտը, թող դրա հսկայականը երևակայէ։

Մամուլի բիւրօյի առաջ ժամը 15-ից արդէն կանգնած են հարիւրաւոր լանդօներ, աւտոմօբիլներ և սայլակների ամեն տեսակներ, պճնազարդված՝ ծաղիկներով։ Սկսած անիւներից արդէն բուրգեր, թագեր, գրիչներ, քնարներ և այլ տեսակ զարդեր, ամպհովանիներ են կառուցված սայլակների վրա։ Հազարաւոր անդուկներ լիքն են վարդերից և այլ ծաղիկներից հիւսված փունջերով։ Մեր կառքում նստած են մի գերմանուհի, որ ամուսնացած է իտալացի մի հրապարակախօսի հետ, կողքին բուլղարուհի լրագրող և սրա դեռահաս աղջիկը. սրանց դիմաց նստած ենք իտալական մի հրապարակախօս և ես։ Նօթը անդուկ լի ծաղկեփունջ ռազմամթերք ունենք մեր կառքում ծաղկամարտի համար։ Մեզ նման և ուրիշները, մեր ընկերակիցները։ Հրաւիրված են այս ծաղկամարտին մեզ թիկնապահներ Հռօմի բարձրագոյն դպրոցներից ուսանողներ և ուսանողուհիներ, որոնք իրանց յատուկ դրօշակներով և գլխարկներով, ուրախ երգերով, զուարճախօսութիւններով աւելի և աւելի են զուարթացնում հանդէսը։ Թափօրը ճանապարհ է ընկնում Piazza Colonna-ից ճիշդ ժամը 16-ին։ Փողոցները լի են ժողովրդով, որ ուրախ ողջոյններով՝ ծաղիկներ է ածում մեզ վրա։ Վերջապէս հասանք ռազմադաշտը, ուր ժողովրդի համար տրիբուններ են շինված, մեզ յատկացված են արքայական օթեակները։ Սակայն և ոչ ոք մեզանից չէ իջնում կառքից, չէ կամենում հանդիսատես լինել. ամենքս էլ կամենում ենք մարտին մասնակցել։

Սլանում է միտքս մինչև Ներօնի օրերը, գլադիատօրները և այսօրվայ մեր հանդէսը։

Հազարաւոր անդուկներով այս ընդարձակ դաշտում այսօր ժողովուրդը ծաղկեփունջ առաւ, գուցէ տասնեակ հազար ֆրանկներ այսօր անձրևի նման ցողից ծաղիկը։ Բուրմունքից արբեցած, մենք սկսել ենք արդէն ծաղկամարտը։ Դեռահաս օրիորդը աջ ու ձախ նետում է փնջերը, ձեռքերը վարդի փշերով վիրաւորված... Վարդագոյն յօյզեր անշուշտ ալեկոծում են մատաղ կուրծքը։ Գերմանուհի լրագրողը ցոյց է տալիս ինձ մի քանի տարի սրանից առաջ Վիլհելմի, ի յիշատակ իր այստեղի այցելութեան, կառուցած հսկայ և հիասքանչ արձանը Գէօթէի, ամբողջ հասակով կանգնած, ներքևից իր գրուածքների պատկերները՝ Ֆաուստ, Մեֆիստոֆել և այլն։ Ի՞նչ հրաշալի գաղափար, բրաւօ Վիլհելմ,—կանչում եմ ես. սակայն թողնենք դեռ տպաւորութիւններս։

Մեր ռազմամթերքն արդէն վաղուց սպառած և մի քանի անդուկ էլ դեռ փոխ առած և դարձեալ սպառած, վերադառնում ենք տուն։ Եթէ ասեմ, թէ այդ օրը այս դաշտում 2—300,000 ժողովուրդ կը լինէր, հաւատացէք՝ չափազանցութիւն արած չեմ լինի։ Ամբողջ ժամանակ ես երևակայում էի գլադիատօրներին և մեզ։

Նոյն կիրակի երեկոյեան ժամը 22-ից Castello-ում ճրագալոյց, գոյնզգոյն կրակներով լուսավառված էր ամբողջ աշտաբակը։ Սրահում մեծ նուագահանդէս ի պատիւ մամուլի, սակայն մի քառորդ ժամ լսելով երգ ու նուագ՝ ամենքս թափվեցինք այս պատմական բերդը՝ նրա անմահ հրաշալիքները դիտելու։ Ժամը գիշերվայ 1-ն է, վերադարձել եմ տուն։ Տ. Նազարեան

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

—

Վան, 18 ապրիլի

Կենտրօնական վարժարանի հարցը դեռ բաւարար լուծումն չը ստացաւ. միտինգներ, խորհրդակցական ժողովներն և զանազան սաէ-կօսէները ոչ մի եզրակացութեան չը հասան։ Քաղաք. ժողովը դեռ տատանվում է անորոշութեան մէջ և ոչ մի եզրակացութեան չէ գալիս, քանի որ երերվում է փչող կուսակցական հովերից և չէ առաջնորդվում ժողովրդական և երկրի ճշմարիտ շահերից, ինչպէս էր Միացեալ Ընկերութեան առաջարկը։ Քաղաք. ժողովն ուրեմն պարզապէս ոտնահար է լինում ժողովրդի օգտին, ինչ որ թաղական խորհուրդներն և ազգ. ուրիշ մարմինները մատնացոյց են արել ազգ. պատրիարքարանին ու խնդրել են առժամանակեայ վարչութեան կազմութիւն, քանի որ քաղ. ժողովի պաշտօնավարութեան երկամեայ շրջանը լրացել է վեց ամիս առաջ, իսկ նոր վարչութիւն ընտրելու պաշտօն և իրաւասութիւն ունեցող երեսփոխանական ժողովը գոյութիւն չունի։

Այս պարագայում վճռական որոշումը մնում է Միացեալ Ընկերութեան և յուսալի է, որ նա չի տատանվի անվճռականութեան մէջ և շուտով կը բաղդաւորեցնէ Վասպուրականը վարժապետանոցի բացումով։

Ամսիս 8-ին Վան հասաւ նահանգիս վալիի փոխանորդ Քեազիմ բէյը, որին դիմաւորելու էին գնացել զինուորական ու կառավարական պաշտօնեաներ, հայոց առաջն. փոխանորդն ու երեսփոխները, նաև մի քանի հազարներից անց ժողովուրդ՝ ամեն ազգերից։ Երկու օրից յետ Զատիկ լինելով, նա շնորհաւորութեան գնաց հայոց առաջնորդարան ու հայ երեսփոխների տներ։ Շատ նշանակութիւն են տալիս նրան, որ վալիի փոխանորդը երկու օրից յետոյ ինքնաբերաբար այցելեց նաև տեղացի մի կարգ թիւրք երեսփոխների տները, նոյն իսկ այնպիսիներին, որոնք խուժանապետներ կամ ռէակցիայի կողմնակից են համարվում և որոնցից մի քանիսը նոյն իսկ դիմաւորութեան էլ չէին գնացել նրան, որին վալիի փոխանորդը պարտաւոր լինէր փոխարինել իր այցելութեամբ, որ համարվում է մի նշան նրա հակումներին։ Երկրորդ նշանակութեան արժանի, բայց հակադիր ուղղութեամբ, դէպք էլ համարվում է այն, որ նոր փոխանորդը Վանի քաղաքագլուխ Պետրոս-բէյ Գափամաճեանին վերահաստատեց իր պաշտօնում, որի դէմ մի շարք ...-ներ կռծողներ կային, իսկ վերջերս քաղաքային իրաւասուների մի մասի նոր ընտրութիւններ եղած լինելով՝ սպասվում էր քաղաքագլխի էլ փոփոխութիւն։ Չենք կարող ասել, որ հայ քաղաքագլուխը իր երկու տարվայ պաշտօնավարութեան շրջանում նշանակութեան արժանի մի գործ ունեցաւ, որի համար չենք կարծում, որ նա արժանի լինի այն խիստ քննադատութիւններին, որոնք լինում են մի կարգ շրջաններում, քանի որ երկրի հանգամանքները մեզ շատ լաւ յայտնի են, բայց գոնէ նա չը գործեց այն յայտնի գեղծումները, որ սովոր էին գործել իր նախորդները, որովհետև մինչև հայ քաղաքագլխի անուանումը՝ այդ պաշտօնը հոմանիշ էր զուլումի, գեղծարարութեան ու կաշառակերութեան։ Սրանք շատ լաւ յայտնի են նրա քննադատներին, որոնք մեծ մասամբ հայեր են։

Ապրիլի 9-ին կալանաւորված քաղաքս բերեցին Կաչեր ու Ջահվար աւազակապետներին, որոնք երեք տարուց ի վեր ասպատակում էին Նորդուզի գաւառը, և Կանդվառ գիւղի 7 հայեր սպանողներից էին։ Երկար ժամանակ կառավարութիւնը հետամուտ էր ձերբակալելու նրանց, ինչպէս նաև Միր-Մհէին ու Սայիդին, բայց այդ չաջողվեց, որովհետև հետամտող զինուորներն աչքակապուկ էին խաղում նրանց հետ՝ առանց ձերբակալելու լուրջ դիտաւորութեան։ Իսկ այս անգամ սրանք կալանաւորվել են Խօյում, պարսկ. կառավարութեան ձեռքով, մի աւելորդ անգամ էլ փաստ տալով. որ կառավարութիւնը, եթէ ուզենայ, շատ լաւ կարող է ձերբակալել ասպատակող աւազակներին կամ ոճրագործներին։ Սրանք էլ յանձնվիլ են արդարադատութեան, բայց հետաքրքրական է, թէ նրանց մասին ինչ վճիռ է տալիս այն դատարանը, որ Ադիլջեվազ գաւառակի 6 հայի սպանողներին 3-ից մինչև 8-ը, իսկ Կաչերի և Ջահվարի միւս ընկերին—բուն իսկ Միր-Մհէի հայր Ամարին, որ նոյնպէս Կանդվառ գիւղի սպանված 7 հայերի ոճրագործներից մինն էր, դարձեալ երեք տարվայ վճիռ միայն տուեց։ Մտրակ

ՆԱՄԱԿ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻՑ

—

Ռաշտ, 27 ապրիլի

Կեանքը քանի գնում, այնքան դժուարանում է թէ ընդհանուր Պարսկաստանում և թէ մասնաւորապէս այս շրջանում։ Սպառողները օր օրի վրա աւելանում են հարիւրներով, հազարներով, իսկ միջոցները, արտադրութիւնը, արդիւնաբերութիւնը, եկամտային արդիւնքը մնում է նախկինը, հին նահապետական ձևինը։ Գործերին ձև, ընթացք տուող չը կայ։ Անունով գոյութիւն ունեցող տեղիս զանազան պետական-հասարակական հիմնարկութիւնները իրանց բարձրութեան, դիրքի վրա չեն կանգնած։ Իրաւաբան մարդ և մշակված ծրագիր չունենալու պատճառով գործերը մնացել են առկախ ու անգործադրելի։ Հասարակական զանազան վէճեր և այլ խնդիրներ մէկը միւսի վրա դարսված են մնացել անիրագործելի. ռոճիկ չը ստանալու պատճառով քաղաքապահները գործադուլ էին արել և քաղաքը մի տեսակ անտէր դրութեան մէջ էր գտնվում և որը պատճառ դարձաւ մի քանի կողոպուտների և գողութիւնների։ Այժմ գործի են կանգնած դրամի մի փոքր մասն ստանալուց յետոյ։

Գործադուլ էին արել կամ, ուրիշ խօսքով, գործադադար էր նաև «ադլիէ» կոչված՝ սահմանադրական կառավարութեան ստեղծած նոր հիմնարկութիւնը, որն արդարադատութեան պաշտօն է կատարում այստեղ։

Այժմ այդ գործադուլաւորները թէև գործի են կանգնել, բայց դարձեալ առանց որոշ երաշխաւորութեան, թէ արդեօք կարողանալու են ռոճիկների մնացորդը ստանալ որոշված ժամանակին։

Նահանգապետ էլ չունենք և սպասում ենք Թէհրանից նշանակվելուն. միայն ժամանակաւորապէս գործերը կառավարում է Սալ[ար]-դար-Մուլթամարը։

Քարգարի կոչված պատառամասի ամբ[ողջ] դրութիւնն էլ խաղաղվեց զէնքի ոյժով[.] խռովարար ու գրգռիչ համարվածները [...] վեցին այստեղ ձերբակալված և ուղէկ[...] վում է, Թէհրան են ուղարկվելու։ Ա[...] չեմ համարում այստեղ յիշել, որ սոյն [...] տարիեկանները 2—3 տարի առաջ [...] բերվեցին փառքով, օվացիաներով, և [...] մօտ ժամանակամիջոցում դերերը փոխ[...] ցին։ Պարսկաստանում այսպիսի հակ[...] սութիւններ, նմանութեանց այս վերջեր[...] շատ շատ են պատահում։

Պետական հարկային սիստեմը կարգա[...] րելու համար սպասվող Ամերիկայից հր[աւ]իրված պաշտօնեաները եկան և մի քան[ի] օր այստեղ հիւր լինելով՝ այս քանի օ[ր] անցնելու են Թէհրան։

Հրաւիրված պաշտօնեաները հինգ հ[...] գի էին, բայց նրանցից միայն երեքն եկա[ն,] իսկ երկուսը ճանապարհին ինչ-ինչ գործ[ե]րով Կ. Պօլիս են մնացել և շուտով կը գա[ն] ինչպէս ասում են։

Ինչպէս տեսնում ենք, միմիայն հարկա[...] յին սիստեմների մասին է մտածվում, ի[...] ազորդակցութեան, երկաթուղիների, հա[...] քային, բնական հարստութիւնների շահ[...] գործութեան մասին հոգ չէ տարվում կա[մ] եթէ տարվում է՝ շատ դանդաղ քայլերով։

Քաղցածների, տնանկների լեգէօններ[ը] միմիայն երկաթուղիները և գործարա[...] ներն են հաց տալու, և պարսից կառավա[րու]թեան դատարկ կասսային դրամ դար[...] ձեալ վերոյիշեալները, որոնց մասին, ինչպէս ասացի, կամ չէ հոգացվում, կամ գործ[...] շատ դանդաղ քայլերով է առաջ տար[...] վում։ Պարսկաստանին անկումից միմիայ[ն] այս միջոցներն են փրկելու։

Ի. Հովուեանց

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՓՈՔՐ ԻՆՉ ՀԱՄԵՍՏՈՒԹԻՒՆ, ՊԱՐՈՆՆԵՐ

III*)

Ասել, թէ «անհատն ես ունի իր պարտաւորութիւնը դէպի ազգը», այդ կը նշանակէ ոչինչ չասել։

Անհատն ունի իր պարտաւորութիւնը...

Բայց ցոյց տուէք ինձ վերջապէս այդ անհատներին մեզանում, մեր մէջ...

Ինչա՞ւ համեմատում էք մեր փոքր, խաւար, տգէտ, աղքատ, քաղցած, ճնշված թշուառ ազգը եւրօպայիների հետ։ Եւրօպան որտեղ, մենք որտեղ...

Ինչա՞ւ մոռանում էք հայ իրականութիւնը, այն հողը, որի վրա մենք կանգնած ենք, գործում ենք, ապրում ենք...

Հայկական իրականութիւն...

Մի՞թէ մի տեսակ ծաղր չէ հայկական իրականութեան տեսակէտից, երբ Ս.-Զէյ[...] դանելով դատաւոր իմ և Կուսիկեան[...] բանակուին, խօսում է... վարչական իրա[...] ւունքի մասին։ «Թէ պետութիւնից և թ[է] տեղական ինքնավար մարմիններից պահ[...] հանջվում է հասարակական ծառայութիւ[ն]—հիմնել միջնորդող գրասենեակներ, աշխատանքի տներ, գիշերային ապաստարաններ, հիւանդանոցներ, ամբուլատօրիաներ և այլն»...

Պետութիւն, տեղական ինքնավար մար[...]

*) Տես «Մշակ» № 93.

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍԻՖԻԼԻՍԻ ԲԺՇԿՈՒՄԸ

III*)

Տրիպանօզոմաների դէմ գտած ներկանիւթերի մէջ ամենաառաջին տեղը բռնում է Վէյնբէրգի գտած տրիպանեան կարմիր նիւթը, «trypanrot». Բաւական է մի անգամ միայն այդ նիւթից ներարկել վարակված կենդանու մարմնի մէջ, և կենդանին ազատված է մահից։

Բացի այդ ներկանիւթից պրօֆ. Էրլիխն իր աշխատութիւնների ժամանակ իր կողմից հնարել է մի շարք նոյնպէս օգտակար նիւթեր, որոնք են՝ տրիպանբլաու, պաբաֆուկսին և այլն։

Սակայն դեռ բաւական չէ ձեռքի տակ ունենալ միայն բուժիչ նիւթը. պէտք է նաև մեծ փորձառութիւն՝ բուժելու նոր մեթօդի մէջ, որովհետև՝ նախ անկանոն բուժելուց առաջանում են կօնիւնկտիվիտներ, ռէցիդիվներ (հիւանդութեան վերադարձներ), ապա այդ մեթօդի ամբողջ էութիւնը և աջողութիւնը կայանում է միայն մի անգամ նիւթը ներարկելու մէջ։

Երկրորդ և հետևեալ ներարկումներն, եթէ տեղի ունենան, օգուտ չեն բերի, եթէ ոչ վնաս։

Այդ երևոյթի իմաստը կայանում է նրա մէջ, որ եթէ որոշ նօրմայից քիչ պակաս դեղանիւթ սրսկվի օրգանիզմի մէջ, հիւանդութիւն առաջացնող սպիրօխէտները կամ տրիպանօզոմաները չեն ոչնչանայ և բացի այդ՝ նրանք ձեռք կը բերեն որոշ դիմացկունութիւն դեղանիւթի վերաբերեալ, որից յետոյ միանգամայն անհնարին կը լինի նրանց արմատապէս ոչնչացնել։

Դեռ շատ առաջ յայտնի բժիշկներ Բրէյնլը և Թոմասը գործադրում էին տրիպանօզոմաներից առաջացած հիւանդութեան դէմ վաղուց յայտնի զառկաթթուային մի պրեպարատ, որը շատ աջող հետևանքներ էր տալիս։

Երբ նշանաւոր բակտերիօլօգ և հռչակաւոր բժիշկ Ռօբ. Կօխը վերջին անգամ Աֆրիկայում էր, նա տեղում տարածված քնաբեր հիւանդութեան դէմ գործ էր ածում հէնց այդ դեղը, որը ապա ստացաւ նոր անուն՝ ատօքսիլ։

Հիմնվելով այդ փորձերի վրա, պրօֆ. Էրլիխը վճռել էր զառիկը (մկնդեղ) այնպէս միացնել իր ներկանիւթերի հետ, որ զառիկի բուժիչ յատկութիւնը չը կորչի։

Այդպէս՝ նա զանազան ճանապարհներով հասել է արսէնօֆենիլգլիցինից (ատօքսիլ+անդիկ) «606»-ին։

Մինչև 1905 թիւը գիտական աշխարհին անյայտ են մնացել սիֆիլիսն առաջացնող պարազիտները։

Մի քանի տարի սրանից առաջ վաղամեռիկ գիտնական Շաուդինի շնորհիւ միայն պարզվել է, որ այդ հիւանդութիւնը առաջանում է տրիպանօզոմաներին շատ նման պարազիտներից — Spirochaetae pallidae— գունատ, սփրթնած սպիրօխէտներից։

Այդ սպիրօխէտները գտնվում են բուսական և կենդանական թագաւորութիւնների սահմանի մէջ. այսինքն՝ չէ կարելի հաստատօրէն ասել, թէ նրանք կենդանի մարմիններ են, նաև անկարելի է նրանց դասել բոյսերի շարքում։

Իրանց փոքրութեամբ սպիրօխէտները ամենամանր արարածներն են, որոնք մինչև այժմ յայտնի են բակտերիօլօգիական աշխարհին. մի կողմից նրանք նման են բակտերիաների, միւս կողմից՝ ջրածիններին (Infusorta)։ Նրանց կեանքը և կազմուածքը աւելի է բարդ, քան միւս պարազիտներինը։

Սպիրօխէտների շատ տեսակներ կան, որոնք են. ամենից մեծը՝ Spirochaetae plicatilis, spirochaetae dentium, ատամի սպիրօխէտներ և այլն։ Սիֆիլիսի սպիրօխէտները ունեն 0,0006—0,0015 միլլիմ. երկարութիւն և 0,00025 միլլիմ. բարակութիւն

Այս թւերը աւելի պատկերաւոր դարձնելու համար, բերենք հետևեալ օրինակը։

Նշանակենք թղթի վրա տպարանական այս միջակէտը (.), որի տրամագիծը ունի մօտ 0,2 միլլիմ. այդ աննշան տարածութեան վրա կարելի է իրար մօտ շարել մօտ 800 հատ սպիրօխէտներ։

Ահա այդչափ փոքր են սպիրօխէտները։ Ինչպէս և բակտերիաները, սպիրօխէտները չունեն խորշակորիզ (nucleus, ядро). նրանց մարմինը կազմված է պրոտոպլազմայից, իսկ պրոտոպլազման իր կողմից ունի երկու շերտ, որոնցից դրսինն աւելի է պայծառ ու փայլուն, քան ներսինը, որը հատիկաւոր մասս է՝ նոյնպէս զուրկ խորշակորիզից։

Այսքանով միայն սպիրօխէտները տարբերվում են միւս բացիլներից, այն է՝ խօլերայի ստորակէտներից և սպիրիլներից, որոնց շատ նման են իրանց ձևով և գալարումներով։

Կերակրվելու համար նրանք չունեն առանձին գործարաններ և չեն արտադրում իրանց մարմնից առանձին նիւթեր, ինչպէս ջրածինները, որոնք այդ նպատակի համար ունեն որոշ գործարաններ՝ վակուօլներ։

Սպիրօխէտները բազմանում են՝ բաժանվելով իւրաքանչիւրը երկու մասի, և այդ բաժանումը շատ ժամանակ կատարվում է մանրադիտակը աչքի տակ ունեցող մասնագէտի առաջ. կան և սպիրօխէտներ, որոնք բազմանում են սեռական յարաբերութեան միջոցով։ Այս վերջին միտքը սակայն ուժեղ կերպով ապացուցված չէ։

Սիֆիլիսի սպիրօխէտները թափանցում են մարդու մարմինը զանազան ճանապարհներով՝ փոքրիկ վէրքերի ճեղքերով, շատ յաճախ սեռերի յարաբերութեան ժամանակ և այլն։

Թափանցելով մարմինը, սպիրօխէտը արագօրէն աճում է կաշու հիւսուածքներում, այդտեղից գալարվում է մարմնի զանազան խորշերը, արեան և աւշային անօթները (лимфатическіе и кровеносные сосуды) և այդպէս տարածվում ողջ մարմնի մէջ։

Մարմնի ոչ մի խորշ, ոչ մի գործարան և սիստեմա անմաս և անվնաս չէ մնում սպիրօխէտներից և նրանց առաջացրած զանազան հիւանդութիւններից։

Արեան ճերմակ կաթիլները (шарики), լէյկօցիտները, այս դէպքում բերում են և օգուտ, և վնաս։

Համաձայն ցելլիւլեական թէօրիայի, որի հիմքը դրել է հռչակաւոր Վիրխօվը և որի հետևորդներն են մի շարք գիտականներ՝ Ռու, Թօմսէն, Բէրտարելլի, Էրլիխ և այլք, և որի ուսումնասիրութիւնը մշակված և կատարելագործված է Մեչնիկօվի աշխատութիւնների մէջ, մարդկային օրգանիզմի ներքին պաշտպանութիւնը յանձնված է բնութիւնից ֆագօցիտներին։

Ֆագօցիտ խօսքի իմաստն է (ֆագօս=ուտելը, ցիտօս=խորշ, клѣтка). լէյկօցիտներ, որոնք ընդունակ են ճանկել և ոչնչացնել այլասեռ միկրօբներ, եթէ նրանք երևան մարմնի մէջ։

Մենք նպատակից շեղված կը լինենք, եթէ կանգ առնենք յիշածս թէօրիան քննելու համար. այդ խոշոր հարցի իրագործումը վերապահելով ապագային, այժմ մակերեւութօրէն կանցնենք նրա վրայով դէպի բուն խնդիրը։

Այդպէս, ուրեմն, լէյկօցիտները իրանց շրջանառութեան ժամանակ մարմնի մէջ՝ երբ հանդիպում են այլասեռ տարրերի, միկրօբների, իսկոյն սկսում են «կռուել նրանց հետ, յարձակվելով նրանց վրա», ըստ Մէչնիկօվի։

Կռուի իմաստը կայանում է լէյկօցիտների կլանելու մէջ այդ այլասեռ միկրօբները։ Եւ երբ լէյկօցիտները «թաթախված» միկրօբներով շրջան են կատարում մարմնի մէջ, ճանապարհին նրանց վրայից գալարվում են այդ միկրօբներից շատերը, որոնք և բուն են դնում օրգանիզմի զանազան խորշերում, նորից բազմանում, աճում։ Իրանց գոյութեան շնորհիւ այդ միկրօբները քանդում են օրգանիզմի խորշերի հիւսվածքական կազմը և առաջացնում զանազան գործարանների ծանր հիւանդութիւններ, ինչպէս օրինակ՝ սրտի, ուղեղի և այլ օրգանների սիֆիլիս։

Այս է լէյկօցիտների օգտակար գործունէութիւնից առաջացած վնասը։

Ահա այսքանը միայն մարդկութեան այն մեծ չարիքի, սիֆիլիսի, մասին՝ որը գոյութիւն է ունեցել դեռ Քրիստոսի ծնունդից շատ առաջ զանազան ազգերի մէջ, որը նահատակել է այնպիսի անձնաւորութիւններ, ինչպիսիք են՝ Ֆր. Նիցշէ, Հ. Հայնէ, հումանիզմի մունետիկ Ուլրիխ ֆօն-Հուտէն և այլն։

Առաջներում յայտնել էինք «606»-ի փորձնական տարազը այսպէս. $C_{12} H_{12} O_2 N_2 As_2$։

Նոյն այդ պրեպարատի ստրուկտուրային տարազը, որ գուցէ պէտք լինի մասնագէտներին, գրվում է այսպէս.

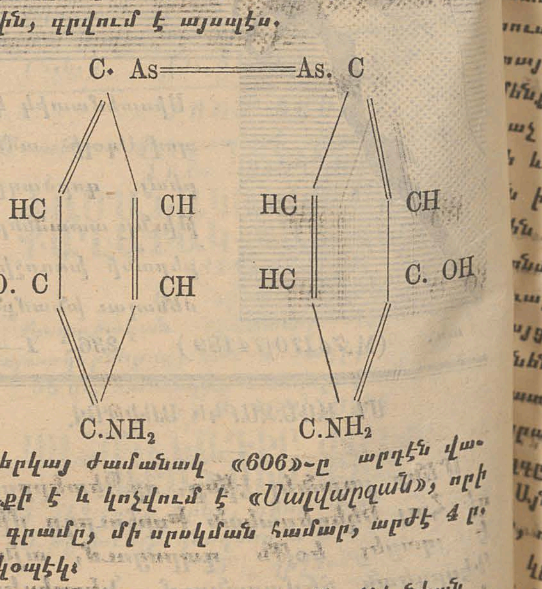

Ներկայ ժամանակ «606»-ը արդէն վաճառքի է և կոչվում է «Սալվարզան», որի 0,6 գրամը, մի սրսկման համար, արժէ 4 ր. 70 կոպէկ։

Ուս. բժ. Վահ. Մամիկոնեան

Մօսկվա

*) Տես «Մշակ» 1910 թ. № 163 և 1911 թ. № 93.

մինները և... հայկական իրականութիւն... Մի՞թէ դա ծաղր չէ։

Ո՞ր պետութիւնը և ո՞ր տեղական ինքնավար մարմինները մեզ՝ հայերիս համար հիմնելու են այդ օգտաւէտ, գեղեցիկ, անհրաժեշտ հիմնարկութիւնները...

Սակայն այդ բոլոր հիմնարկութիւնները, և թատրօնը, և դպրոցները, մանաւանդ դպրոցները մեզ պէտք են։

Ո՞ւմ ապաւինենք։ Ո՞ւմ դիմենք։ Ո՞վ պիտի շինէ հայի տունը և եղածը փրկէ, ազատէ աւերակից և կործանումից։

Այդ հարցին պատասխան տուեց Կուսիկեանը՝ ինքնօգնութիւն։ Դիմել բարեգործներին նա համարում է մուրալ։

IV

Ինքնօգնութեան գաղափարը մեծ է և վեհ։ Յուսալ, ապաւինել միայն բարեգործներին յանցանք է։ Պէտք է աշխատել ինքնօգնութեան գաղափարը արծարծել, կազմել ընկերութիւններ, գործել միասին, հասկանալ և հասկացնել, որ հասարակական գործը ընդհանուրի, բոլորի գործն է։ Ոչ ոք իրաւունք չունի հեռանալ, փախչել հասարակական գործերից, ամեն մէկը պիտի տայ իր փայը, իր լուման մեր դպրոցներին, մեր թատրօնին, մեր ուրիշ հիմնարկութիւններին։ Ախ, երբ կը գայ այդ օրը, երբ բոլորս ձեռք-ձեռքի բռնած, մի հոգի, մի կամք դարձած կարող կը լինենք ծառայելու ազգին և դարմանելու նրա ցաւերը, դարդերը։ Կը գա՞յ այդ ոսկէ դարը մեզ համար... Աշխատենք, որ գայ։ Ամրացնենք ազգին մէջ ինքնօգնութեան գաղափարը, հաւատը, բայց չը մոռանանք հայկական իրականութիւնը երբէք։ Ինչքան էլ մեծ լինի ինքնօգնութեան գաղափարը անգամ լուսաւոր Եւրոպայում, հեռու Ամերիկայում մեծ բարեգործները խաղում են յայտնի դեր, թէև կան այնտեղ և պետութիւնները և տեղական ինքնավար մարմինները։ Մենք հօ ոչինչ չունենք։ Աղքատ ենք։ Չը լինենք գոնէ աղքատ հպարտ։ Չը կրկնենք եւրոպացիների գեղեցիկ վարդապետութիւնների գեղեցիկ ճշմարտութիւնները, որ մեզ համար առ այժմ դատարկ բառեր են... Հաւատանք, ջերմ հաւատանք, որ կը գայ այն գեղեցիկ օրը, կը բացվի հայի արևը, մեր հասարակութեան բոլոր խաւերը գիտակցաբար և ինքնօգնութեամբ կը գրաւեն, ձեռք կառնեն և կամրացնեն ազգի բաղդը... Բայց այժմ առաջներս է հայկական իրականութիւնը՝ ցաւ, աղէտ, խաւար, աղքատութիւն և կարիք, անվերջ կարիք հացի, լոյսի, գիտակցական կեանքի։ Մենք բարեգործներին այժմ կարօտ ենք, նրանց օգնութիւնը մեզ անհրաժեշտ է։ Եւ երբ բարեգործները հանդէս են գալիս, երբ նրանց գրպանները, որ մինչև այժմ համարեա փակ էին, բացվում են ազգի ցաւերը, դարդերը թեթևացնելու համար, մի ասէք. միայն ինքնօգնութիւն է պէտք, դիմելը բարեգործներին մուրացկանութիւն է. դրանով դուք կապացուցանէք, որ մենք հպարտ... աղքատներ ենք... հպարտ աղքատներ... Եւ յետոյ համեստութիւն, փոքր ինչ համեստութիւն, որովհետև մինչև այսօր մենք իսկապէս ոչինչ արած չենք ինքնօգնութեան գաղափարը մեր մէջը արծարծելու, ամրացնելու համար։ Խօսելը—գործել չէ։ Ինքնօգնութեան գաղափարը անկարելի է գեղեցիկ խօսքերով արծարծել։ Նա, որ գոռոզաբար ասում է՝ ես այդ գաղափարի պաշտպանն եմ, սուտ է, կեղծում և գործով, միայն կենդանի գործով կարելի է քարոզել այդ գաղափարը։ Մտէք ժողովրդի խաւերի մէջ։ Հիմնեցէք ընկերութիւններ։ Ծառայեցէք անձամբ և գործով այդ գաղափարին, այն ժամանակ ես ձեզ կը հաւատամ և կը խոնարհեմ իմ գլուխը ձեր առաջ, գնահատելով ձեր աշխատանքը, տեսնելով նրա արդիւնքները...

Ասացէք, կը գա՞յ այդ օրը։

Հաւատանք, որ կը գայ...

V

Հարստութիւնը մեծ ույժ է և ազգը իրաւունք ունի պահանջելու, որ հարուստներն իրանց փողերը չը խնայեն ազգային հիմնարկութիւնների համար։ Վերջին տարիները մենք տեսնում ենք խոշոր նուիրատուներ, պարտաճանաչ ազգային բարեգործներ։ Դա անչափ ուրախալի երևոյթ է և ...ղը պարտականութիւնն է խրախուսել և ...չ թէ պաղեցնել։ Մովսիսական օրէնքը ...պահանջում է, որ հունձի տասներորդ մասը մնայ դաշտում, մնայ աղքատների, կարօտեալների համար։ Եթէ մեզանում հարուստները իրաց կայքից տասներորդ մասը ...ային ազգի լուսաւորութեան գործին, ...ենք ապահովված կը լինէինք... Պարտաճանաչ մարդիկ հազուագիւտ են։ Ուրեմն ...ես գնահատենք նրանց, որ հասկանում ...իրանց պարտքը։ Եւ յանուն ազգի շահերի ...ես չեմ ամաչում հանել գդակս, ցածր ...խոնարհել գլուխս այն մեծ բարեգործների ...առաջ, որ թէև շատ քիչ են մեզանում, ...այց բարեբաղդաբար կան։ Թող անպակաս ...ինեն։ Յանուն ազգի շահերին սիրենք, ...ատենք, յարգենք նրանց. դրանով մենք ...րած, պատուած և յարգած կը լինենք մեր ...ը։

Այն պարոններին, որ միայն պահանջում ..., որ միայն գիտեն գոռոզաբար խօսել, կրկնում են անդադար հին ճշմարտութիւններ, մեր իրականութիւնը չը գիտեն ...կամ մոռացած, ես կասեմ, համեստութիւն, ...փոքր ինչ համեստութիւն, պարոններ...

Իսկ եթէ իմ հրաւէրը՝ «Թող հայ մանուկները «Հայր մերից» յետոյ սովորեն և յիշողութեան մէջ միշտ վառ, միշտ սուրբ պահեն մեր բարերարների անունները» համարում են ոմանք իբր ոսկու պաշտամունք, միւսները՝ իբրև տարօրինակ ծայրայեղութիւն, դա սխալ է...

Այդ ոսկին ես խնդրում եմ ազգի համար, ինձ պէտք չէ...

Բարերարների անունները ինքը ազգը երբէք չի մոռանայ և առանց իմ հրաւէրիս նա կը պահէ վառ և սուրբ...

Գր. Չալխուշեան

ՋՈՒԹԱԿԱՀԱՐ ԴԱՒԻԹ ԴԱՒԹԵԱՆԻ ԹԱՂՈՒՄԸ ԵՒ ՍԳԱՀԱՆԴԷՍԸ

Երէկ, մայիսի 5-ին, իմ ստացած սգայայտարարութիւնները և վերջին տեղեկութիւնները յայտնում են, որ ողբացեալ տաղանդաւոր արուեստագէտի թաղումը կատարվել է Թիւրքիայի Սամսոն քաղաքում։

Հանգուցեալի ինձ գրած վերջին, 19 ապրիլ թւակիր նամակը հաղորդում էր, որ ողբացեալը Սամսոնից Մարզվան պիտի մեկնէր ապրիլի 20-ին։

Ճիշդ նոյն օրը մեկնելով Մարզվան, նա պատրաստվելիս է եղել մի համերգ տալու, սակայն դաժան մահը վաղաժամ վրա հասնելով՝ ապրիլի 25-ին (9 մայիս) ջութակը նուագած ժամանակ, յանկարծակի իրան վատ զգալով, սրտի պայթիւնից ընկել է։ Հանգուցեալ ջութակահարը խօսակցութեան ժամանակ ինձ միշտ ասում էր. «Ցարութիւն, կը տեսնես թէ ես նուագած ատենը չիյնամ։ Սա անպիտան սրտիս անկանոն բաբախումը գլխս գերեզման պիտի իջեցնէ։ Իսկ այդպէս կըլլայ անոր համար, որ ջութակիս ձայները խիստ կերպիւ մը կազդեն սրտիս վրայ»։

Եւ ճիշդ որ այդպէս էլ եղաւ։ Ճրագի շուրջը պտտող թիթեռնիկներն ես անհունապէս սիրելով լոյսը՝ նրա չորս կողմ պտըտում, դառնում են այնչափ, մինչև որ ուժասպառ ընկնելով՝ զոհ են գնում կրակի բոցերին։

Ցաւէտ ողբացեալ երաժիշտն էլ նոյնն արաւ, ինչ որ թիթեռնիկն է անում։ Չափազանց սիրելով իր ջութակը, նա այնչափ տարվեց այդ գործիքով, որ վերջ ի վերջոյ նրա արձակած ձայների զոհը դարձաւ։ Դատապարտութեան արժանի հայ անտարբեր հասարակութիւնը եթէ նրան արժանաւոր կերպով գնահատէր և նիւթապէս գէթ մասամբ ապահովէր, այդ դէպքում հանգուցեալը հարկադրված չէր լինի հազար տեսակի խոչընդոտների յաղթահարելով՝ անդադար այս քաղաքից այն խուլ անկիւնը անցնելու, որպէսզի իր համերգներով հոգար իր օրական պարէնը։

Իսկ մերայինները, որոնք պատրաստ են իւրաքանչիւր օտարազգի անհամեմատ նըւազ յայտնի երաժիշտների համար հազարներ ծախսել, և ոչ իսկ մի անգամ լցրին այն սրահը, ուր հանգուցեալը նուագում էր, թէ Թիֆլիսում և թէ Կովկասի հայաբնակ այլ վայրերում։

Նրա տաղանդը յարգողներն էին աւելի շատ օտարազգիները, վրացիներն ու ռուսները, քան հայերը։ Սրան իբրև ապացոյց կարող է ծառայել այն, որ հանգուցեալը երբ համերգներ էր տալիս ամառվայ ամիսների ընթացքում Բորժոմում, Աբասթումանում, Սուրամում և այլ ամարանոցային վայրերում, նրան լսողների աուդիտօրիան աւելի շատ բաղկացած էր լինում օտարազգիներից, քան հայերից։ Իսկ եւրոպական մեծ քաղաքներում և կուրօրտներում նրա անունը յայտնի էր երաժշտասէր եւրոպացիների այլազան տարրերին։

Նրա համերգները Լոնդոնում, Բրիւսէլում, Պարիզում, Օստէնդում և այլուր միշտ լի էին լինում հասարակութեան հոծ բազմութեամբ։ Նրա տաղանդի և ընդունակութիւնների նկատմամբ գովեստներ են գրել «Matin»-ի, «Figaro»-ի, «Daily Teleg.»-ի, «Daily News»-ի և եւրոպական այլ մեծ թերթերի ռեցէնզէնտները։

Չը նայած ողբացեալի ազգականների ջանքերին, այնուամենայնիւ հնարաւոր չէ եղել հանգուցեալի մարմինը Բաթում տեղափոխելու, այնպէս որ Մարզվանից տեղափոխել են Սամսոն, ուր և կատարվել է թաղումը մայիսի 2-ին, երկուշաբթի օրը։ Նախ քան Մարզվանից մարմնի ճանապարհումը, այն է, ապրիլի 27-ին, տեղումը կազմված յանձնախմբի նախաձեռնութեամբ Անատոլիա Կոլէջում կայացել է հանդիսաւոր սգահանդէս։

Հանգուցեալ երաժշտագէտի մօտիկ ազգականները կիրակի, մայիսի 8-ին, Բաթումում կատարելու են հանդիսաւոր սգահանդէս և հոգեհանգիստ։

Նոյն օրը հանգուցեալի տաղանդը ջերմագին յարգողների նախաձեռնութեամբ Թիֆլիսում նմանապէս կը կատարվի հանդիսաւոր հոգեհանգիստ։ Պատարագին կերգէ Ներսիսեան դպրոցի խումբը, որտեղ նա մի տարու չափ երաժշտութեան ուսուցիչ է եղել և անչափ սիրված էր թէ ուսուցիչների և թէ աշակերտութեան կողմից։

Պատարագի և հոգեհանգստի տեղի ու ժամի մասին կը յայտարարվի առանձին, տեղական թերթերում։ Կիրակի օրվայ «Մշակի» համարում մենք կը ծանօթացնենք հայ ընթերցողներին ողբացեալի կենսագրութեան հետ, տալով նմանապէս նրա բնորոշումը, որպէս երաժշտագէտի։

Ցար. Գասպարեան

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԱՇԽԱՐՀԱԳՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ ՆԻՍՏԸ

Ամսիս 4-ին, Կայսերական Կովկասեան Աշխարհագրական Ընկերութեան մէջ տեղի ունեցաւ նիստ, որի ժամանակ Ընկերութեան իսկական անդամ Մ. Ջանաշվիլի կարդաց մանրամասն զեկուցում Զաքաթալայի շրջանի մասին։ Զեկուցումը վերաբերում էր այդ երկրի աշխարհագրական, ազգագրական և պատմական պայմաններին։

Երկրորդ զեկուցումը պատկանում էր Ջրաբաշխական ինժեներ Ա. ֆօն-Լասէնին, որը որպէս նիւթ ընտրել էր «մեր երկրի ջրային հաստատութիւնների ուսումնասիրութիւնը»։ Զեկուցանողը մի շարք թւերով ցոյց տուեց անջրդի հողերի այն քանակութիւնը, որ այժմ կայ Անդրկովկասում, որը սակայն հնարաւոր է ոռոգել Կուրի, Արաքսի ջրերից և այլ գետերից և որով կրկնակի կաւելանայ կուլտուրայի տակ գտնվելիք հողերի պաշարը։

Կանգ առնելով Անդրկովկասի արագահոս ջրերի գործադրութեան եղանակների հարցի վրա, զեկուցանողը գծագրեց Ջրաբաշխական այն մեծ ույժը, որ կորչում է մեզանում ապարդիւն։

Ապա մանրամասն կանգ առաւ մաթեմատիկական վիճակագրութեան մեթօդների վրա, որը նոր է ոչ միայն Ռուսաստանում, այլ և արտասահմանում։

Ֆօն-Լասէնի զեկուցման երկրորդ մասը կրում էր չափազանց նեղ, մասնագիտական բնաւորութիւն, որի հետ մօտիկից ծանօթանալ կարելի էր, երբ զեկուցումը տպված կը լինէր և բաժանված անդամներին։

Նիստը աւարտվեց ժամը 11-ից անց։

ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԳԱՒԱՌԻՑ

Սննդամթերքի դրութիւն

Խաչի գիւղ (Լօռու շրջ.), 24 ապ.

Լօռու դաշտային մասում գարունը սովորաբար աւելի շուտ է սկսվում, քան նրա լեռնադաշտային կողմերը. դաշտային մասը ընկնում Դեբեդ գետի ուղղութեամբ. գետի շրջակայքը այս կողմերում ըստ սովորականի դեռ մարտի 1—10-ը եղանակը կանոնաւոր է և ժողովուրդը սկսում է գարնան դաշտային աշխատանքները։ Այս տարի գարունն եկաւ չափազանց ուշ։ Չը նայելով որ արդէն մայիսի շեմքումն ենք կանգնած, բայց վարուցանքը հազիւ է սկսվել ապրիլի 15-ից և դեռ ևս շարունակվում է։ Տարվայ այդ բացառիկ դրութիւնից շատ վնասված է գիւղացիութիւնը. աշնանացանքերը, որ շրջանիս ցանքսի մեծ տոկոսն է կազմում, կորվել է և ոչինչ չէ բսել. վարած սև հողերը մնում են առանց կանաչելու։ Գիւղացիութեան համար առաջ է եկել երկու մեծ դժուարութիւն, մէկ որ սերմ չը կայ, որպէսզի կրկին հողերը ցանեն գարնանասերմով, միւսը՝ ձմրան երկարութեան պատճառով անասունների պաշարը բոլորովին սպառվել է, կեր չը կայ վար ու ցանքը շարունակելու, իսկ լծկան անասունները ուժասպառ են եղել։ Ահա այսպիսի անելանելի դրութեան մէջ լինելով, գիւղացոց տխրում է մօտ, անցեալ տարիների նման ապագայ սովի սարսափը։

Այս շրջանում, ուր կայ 20—25 գիւղ, ստուգված է, որ աշնանացանքսի մօտ 30%-ը կորված է և արտը չէ բուսել, որից 10%-ը հազիւ են կարողացել կրկին սերմել։ Մնացած ցանքը նօսր է ու անյուսալի. նկատված է, որ աշնանացանքերը փոքր ի շատէ պաշտպանված են պարարտացված և ստնակոխ հողերում, իսկ հասարակ և աւազուրկ հողերը բոլորովին կորված են և ոչինչ չէ բուսել. միայն այժմս կամաց երևան են գալիս կորված հողերում հասարակ խոտի ծիլեր։ Ոչխարի հօտերը և փոքր անասունները հիմա միայն բաւականանում են կանաչով, իսկ խոշոր եղջիւրաւոր անասունները դեռ ևս կերակրվում են չոր խոտով ու դարմանով, այն էլ անհամեմատ թանկ գնով հազիւ է գտնվում։

Մեծ մասամբ ամպամած, խոնաւ և ցուրտ եղանակներ են լինում։

Մեր շրջանում սովորաբար անասունները կանաչից բաւականանում են և դուրս են նստում ապրիլի 20-ից ոչ ուշ, բայց այժմ բոլոր անասունները անխտիր տուն են առնում ցրտի պատճառով։

Անտառը նոր է սկսում տերևել, իսկ պտղատու ծառերը կամաց-կամաց նշան են տալիս ծաղկելու։

Այս տարին, համեմատելով նախկին տարիների հետ, ինչպէս գիւղացին ասում է, «շատ քօփա է» և ամենից աւելի յետ է մնացել։

Մ. Դիմաքսեան

Ընթացիկ կեանքը Գանձակում

Գ ա ն ձ ա կ, 27 ապրիլի

Տեղիս յաջորդ Վեհ. վ. Փսերեանը, այս օրերս մեկնեց Գանձակի վիճակին պատկանող գիւղերը, ծանօթանալու գիւղական մայր իրականութեան հետ և գլխաւորապէս կարգի բերելու եկեղեցական կրթական գործերը։ Իր՝ Գանձակ գալուց յետոյ, նա շարունակ շրջելիս է եղել տեղս գտնվող պետական և ծխական բոլոր դպրոցները։ Քաղաքում իր միսիան վերջացնելուց յետոյ, անցեալ նոյեմբեր ամսին դուրս եկաւ դէպի գաւառ, բայց որովհետև ձմեռը վրա էր հասնում և հնարաւորութիւն չը կար բոլոր գիւղօրայքը մի անգամից շրջելու, ուստի ներկայ գարնանը շարունակում է իր շրջագայութիւնը «մոռացված աշխարհ» կոչված հայկական գիւղօրայք։ Կասկած չը կայ, որ այսպիսի շրջագայութիւնները խիստ կարևոր են՝ գիւղական առանց այն էլ վայր ի վերոյ դրութեան մէջ գտնվող եկեղեցական, վանական և կրթական գործերը բարելաւելու տեսակէտից։

Ս. Յովհաննէս եկ.-ծխ. դպրոցի ուսուցիչ Աղ. Շահսուվարեանի նախաձեռնութեամբ անցեալ օրերս տեղի ունեցան նոյն դպրոցի երրորդ բաժանմունքի աշակերտների հետ միասին՝ գիտական նպատակով զբօսանքներ, ուսումնասիրելու պատմական հնութիւնները և միևնոյն ժամանակը ծանօթացնելու աշակերտութեանը քաղաքումս գտնվող բոլոր պետական և հասարակական հիմնարկութիւնների հետ, ինչպիսիք են՝ պետական միջնակարգ դպրոցները, ակումբները, զօրանոցները, գանձարանը, պօստը, դատարանները, բանտը, վարկային ընկերութիւնները և այլն։

Ինչպէս լսում ենք, երբ յիշեալ ուսուցիչը ցանկութիւն է յայտնել թուրքաց մզկիթի վարչութեանը՝ աշակերտներին ներս տանելու համար, մեծ ուրախութեամբ են ընդունել և մզկիթի մօտ գտնվող սեմինարիայի թիւրք ուսուցիչները, եղբայրական զգացմունքներով տոգորված, ճառեր են արտասանել մատաղ սերնդի առաջ և գլխաւորապէս արծարծել են այն միտքը, որ նրանք, առողջ դաստիարակութեամբ լցվելով, երկու ազգերի համերաշխութեան կապը ամուր պահելու համար, այսօր ոտք են դնում այս սուրբ վայրը ուսումնասիրութեան տենչերով։ Ցետոյ Շահսուվարեանը, փոխադարձաբար պատասխան տալով, շնորհակալութիւն է յայտնում բոլորին, որից յետոյ աշակերտների հետ միասին հեռանում է մզկիթից, թողնելով լաւագոյն տպաւորութիւն թուրք ուսուցչութեան վրա։ Նոյն ուսուցչի կողմից մտադրութիւն կայ, մօտ ապագայում, նոյն նպատակով կազմակերպելու մի աշակերտական զբօսանք ևս, ծանօթանալու Գանձակի կայարանում գտնըվող բոլոր գործարանների հետ, որը նոյնքան կարևոր է աշակերտութեանը, որքան առաջինները։ Ուրախութեամբ արձանագրելով այս համակրելի փաստը դպրոցական ասպարէզում, աշակերտութեան մտապատկերները զարգացնելու տեսակէտից, ցանկանանք եռանդուն ուսուցչին դեռ երկար տարիներ լոյս տարածելու հայկական մռայլ հօրիզոնի վրա։

Հրայր

Գարնան յապաղումը եւ դրա հետեւանքը

Նոր-Բայազէտ, 29 ապրիլի

Զատկից անմիջապէս յետոյ, ապրիլի 13-ին, դաշտային աշխատանքները սկսվեցին մեր գաւառի բոլոր կէտերում միաժամանակ, բացի մի երկու գիւղերից, որոնք ընկած են լեռնային մասերում, ուր ձիւնը մինչև այժմ էլ երևում է տեղ-տեղ։ Վարուցանքը թէև աջող կերպով է կատարվում, բայց և այնպէս շատ հողագործներ նեղվում են սեփական սերմացու չունենալու պատճառով։ Այդպիսի ընտանիքներից շատերը, որոնք մի փոքր վարկ ունեն հացավաճառների մօտ, թանգ գներով վերցնում են իրանց սերմացուն—գարի և ցորեն—ապագայում վճարելու պայմանով, իսկ միւս մասը, որ աւելի չքաւոր է և վարկը կորցրած, ձեռնունայն ըսպասում է, դատապարտելով իր վարելահողերի մեծ մասը անմշակ մնալու։ Իսկ մի որոշ դասակարգ էլ մասամբ օգտվում է մանր վարկի ընկերութիւններից, որոնք հողագործութեան այս սուղ ժամանակում շատ աննշան օգնութիւն արին ժողովրդին, քանի որ այդ ընկերութիւնների կասսայում եղած դրամը բոլորը սպառելով դադարել էին մի քանի տեղ օպերացիա անել, որովհետև նոր վարկի ուշանալով՝ ընկերութիւնների կասսայում փող Աստուած տար։ Հարկաւոր է, որ պետական բանկը աւելի մեծ գումարներով վարկ բաց անէ այդպիսի մանր վարկի ընկերութիւններին, որպէսզի կարելի լինի թեթևացնել գիւղական ազգաբնակութեան տնտեսական ծանր վիճակը, ազատելով նրան անխիղճ վաշխառուների մեքենայութիւններից...

Այս տարի, ինչպէս երևում է իմ հաւաքած տեղեկութիւններից, ցանքերը տեղի են ունենալու մեզանում ոչ-բաւականաչափ, այնպէս որ սերմացուի բացակայութեան, կամ լծկանների, նրանց կերի և այլ աշխատանքի թանգութեան պատճառով շատ հողաբաժիններ մնալու են անցան և անմշակ, մի հանգամանք՝ որը ոչ մի կերպով ցանկալի չէր։ Թող ի նկատի առնվի այդ հանգամանքը վարող անձերի կողմից, որոնց բարոյական պարտականութիւնն է, նոյնիսկ իրանց շահերի տեսակէտից, օգնութեան ձեռք կարկառել իրանց հարկատու չքաւոր հողագործներին՝ ցանքերը բաւարարելու նկատմամբ։

Եղանակները դեռ ցուրտ են մինչև այժմ. Սևանի ծովակի ջրերը հազիւ ազատվեցին սառուցից այս օրերս։ Դեռ նոր են սկսել երթևեկել նաւակները այդ ջրերի երեսին։ Ցրտերի ազդեցութիւնից ոչ ցանքերն են զարգանում և ոչ արօտները։ Անասունները դաշտ են գնում արածելու և սոված տուն վերադառնում երեկոյին։ Պատրաստի խոտով կերակրել՝ շատ քչերին է աջողվում, քանի որ շատերի կերը սպառված լինելով՝ գնելու հնարաւորութիւն չունեն։ Խոտի ու դարմանի գները առասպելական թանգութեան են հասել։

Մի խօսքով՝ ժողովուրդը հալ ու մաշ է եղել. տեսնենք ապագայում ինչ վիճակ է սպասում. առ այժմ ոչ մի մխիթարական բան չը կայ կեանքի բոլոր պայմաններում։ Մարդիկ շրջում են ստուերների պէս տըրտում, գլխիկոր՝ օրերը կիսաքաղց անցկացնելով... Բազմաթիւ ընտանիքների յոյսը մնում է դրված մի երկու կտոր արտերի վրա, որոնք դեռ նոր-նոր են ցանվում և որոնք ամիսներով մնալու են բնութեան քմահաճոյքին ենթակայ... յոյս, որը յաճախ խաբվում է և չէ արդարանում ճակատագրի դառն ազդեցութիւնների տակ....։

Գ. Սինանեան

«ՍՊԻՏԱԿ ԾԱՂԿԻ» ՏՕՆԸ ԲԱԳՈՒՈՒՄ

Այսօր ամբողջ Բագուն տօնում է «սպիտակ ծաղկի» տօնը։

Սպիտակ ծաղիկը մաքրութեան նշան է։

Սպիտակ ծաղիկը սիմբօլ, էմբլեմա է համրամարդկային յաղթանակի՝ անխիղճ և դաժան թոքախտի վրա։

Թոքախտը մեծ կորուստ է տալիս մարդկութեան. այս հիւանդութիւնը տարել է անհաշիւ զոհեր մարդկային լաւագոյն ներկայացուցիչներից։

Եւ ահա այդ «վեհ տօնը» վաղուց սովորութիւն է դառած ամբողջ Եւրոպայում, որը տօնվում է ապրիլի 20-ին և որ վերջապէս անցաւ և մեզ մօտ։

«Սպիտակ ծաղկի» ամբողջ արդիւնքը յատկացվում է «թոքախտաւորների սանատօրիաներին», որտեղ բժշկվում են հազարաւոր հիւանդներ։

Եւ այդ միտքն էլ շուտով կիրականանայ և Կովկասում՝ Աբասթումանում։ Մեր բագուեցիները թէև քիչ ուշացել են, իրանց անպատրաստ լինելու պատճառով, բայց և այնպէս տօնվեց մեծ շքով։

Այսօր, շաբաթ, ապրիլի 30-ին, առաւօտեան ժամը 11-ից սկսվեց այդ տօնը։ Գեղեցիկ գարնանային օր էր, արևը ժպտում էր։

Տիկիններ և օրիորդներ՝ ծաղկի կողովները ձեռներին՝ ասում էին՝ «Սպիտակ ծաղիկ գնեցէք» և նորան-նորան առաջարկելով՝ անցնում էին փողոցից փողոց։

Արագութեամբ ծախվում են մեծ քանակութեամբ ծաղիկներ։

Բոլորն էլ զգում են, որ տօն է, ուրախ ու զուարթ առնում են ծաղիկներ ու կրծքներին կախում։

Կէսօրին քաղաքի միջով անցաւ տօնի ինիցիատոր և գեներալշա Ն. Գ. Մարտինովան՝ շրջապատված ծախկավաճառներով և Սալեանեան գնդի նուագածութեամբ։

Մինչև 150 վաճառողներ ցրվել էին քաղաքի ամեն մասերը։

Երեկոյեան քաղաքացիները շտապում էին զբօսավայր։

Զբօսավայրը ներկայացնում էր մի սքանչելի տեսարան. պարզ լուսնեակ գիշեր էր, մեղմ քամի և երաժշտութիւն։

Այստեղ ևս վաճառվում էին «ծաղիկներ» մեծ ուրախութեամբ։ Զբօսնողներն՝ առանց հասակի ու դասակարգի խտրութեան՝ շտապում էին առնել ծաղիկներ և բոլորն էլ ձգում էին իրանց լումաները, օգնութեան ձեռք մեկնում խեղճ, արիւնաքամ թոքախտաւորին։

Ժողովուրդը ուրախ տրամադրութեան տակ էր։

Ինչպէս ասում են, մօտ 12,000 ր. ծաղիկ է ծախվել։

Ռուբէն Մ.

Բագու, 30 ապրիլի

ՊԵՏԱԿԱՆ ԴՈՒՄԱ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

Պետերբուրգ, 4 մայիսի

Նախագահում է Կապուստինը։

Կարդացվում է մինիստրների խորհրդին ներկայացված հարցապնդումը բարձր կըրթական հաստատութիւնների սաների վրա բռնութիւններ գործ դնելու և այդ մասին պարբերական մամուլում տեղեկութիւններ հաղորդելու արգելքի առիթով։

Ընդունվում է հարցապնդման այն մասը, որ վերաբերում է մամուլում տեղեկութիւններ հաղորդելու արգելքին. մերժվում է հարցապնդման առաջին մասը։

Ընդունված մասի վերաբերմամբ ի պաշտպանութիւն քաղաքապետի, որից և բղխում է յիշեալ արգելքը, հանդէս է գալիս մամուլի գործերի գլխաւոր վարչութեան կառավարիչը։

Բօբրինսկի 2-րդ զեկուցանում է հարցապնդումների մասնաժողովի եզրակացութիւնը մինիստրների խորհրդի՝ 1910 թ. դեկտ. 10-ի և 1911 թ. յունվ. 11-ի կարգադրութիւնների առիթով, որոնք խախտեցին 1905 թ. օգ. 27-ի կանոնները և 1907 թ. յունիսի 11-ի բարձրագոյն հրովարտակը։ Զեկուցանողը յայտնում է, որ բարձր կըրթական հաստատութիւններում անկարգութիւններ առաջ բերին յեղափոխական կազմակերպութիւնները, որ կառավարութիւնը վճռական գործողութեան համար հրատա-

[illegible] ...ծում է, թէ 1907 թ. յունիսի 11-ի օրինական նորմաները խախտված են մինիստրների խորհրդի հասարակ օրագրական որոշմամբ։ Օրէնքի այդ խոշոր խախտումը իր հետևանքում առաջ բերեց Մոսկվայի համալսարանի կործանումը և հանդիսացաւ առաջին քայլը միայն, որովհետև նրան հետևեց Հիմնական Օրէնքների «ջարդը»։ Դուման յանուն օրէնքի, յանուն իր գոյութեան տրամաբանական իմաստի՝ չը պէտք է լոկ հանդիսատեսի դերում մնայ։ Հանդիսանալով միակ տեղը, որ կարող է կանոնաւորել ռուսական երկրի ապագայ կեանքը, նա պէտք է իր հզօր ձայնը հնչեցնէ ամեն մի օրինազանցութեան ժամանակ (ծափահարութիւն ձախից)։

Ցեսլէնկօն զարմանում է, թէ ինչպէս միւս պետականները կարող են արդարացնել կառավարական այն ձեռնարկութիւնները, որոնք խախտում են Բարձրագոյնս հաստատուած երեք ակտերը, և գտնում է, որ նոր կարգուկանոնները, որոնք բարձր կրթական հաստատութիւններում հաստատուել են Բարձրագոյն հրովարտակով, հանգիստ չեն տալիս կառավարութեան բարձր ներկայացուցիչներին և գրգռում են նրանց, ինչպէս և 1905 թուի մնացած շատ բարեկարգումները։ Կառավարութիւնը, թւում է, սոսկ րոպէի էր սպասում, որպէսզի վերջ դնէ նրանց մի անգամից։ Վերջին ժամանակի քաղաքականութիւնը մօրալ հարուած հասցրեց պրոֆեսորական մարմնին և ընդունակ է լոկ յուզմունք մտցնել։ Հռետորը մանրամասն շօշափում է Մոսկվայի համալսարանի պրոռեկտորի արձակման հանգամանքները։ Կանգ առնելով կառավարական ձեռնարկութիւնների պաշտպանների վրա, որոնք այդ միջոցները արդարացնում են յեղափոխութեան դէմ կռիւ յայտարարելու անհրաժեշտութեամբ, Ցեսլէնկօն ասում է, որ անկարելի է անյայտ յեղափոխութեան դէմ սկսած կռւի համար համարեա ամեն օր փոքրիկ յեղափոխութիւններ սարքել օրէնքների նկատմամբ. ուսանողներին կամեցան օրինազանցութեան կոչել օրէնքները խախտելով։ Դուման պէտք է վճռէ չափազանց լուրջ մի խնդիր, թէ կառավարւում է, արդեօք, ռուսական պետութիւնը հաստատական օրէնքի հիման վրա, ինչպէս ճառում է 84-րդ յօդուածը, թէ նրա հիմունքում միմիայն մինիստրական հրահանգներ են (ծափ. ձախից)։

Գօղնևը, շեշտելով որ զեկուցանողը միայն մէթադնեց երերի դրութիւնը, փաստալի համապատասխան երկար օրինակներով ապացուցանում է, որ մինիստրների խորհրդի երկու հրահանգները խախտում են ոչ միայն կանոնները, այլ և գոյութիւն ունեցող օրէնքները, մինչդեռ վերջինների գործողութիւնը կարող է փոփոխուել կամ դադարել միմիայն օրէնսդրական կարգով։

Հետևեալ նիստը շաբաթ օրն է։

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, Կովկասի Փոխարքայ կոմս Ի. Ի. Վօրօնցով-Դաշկով յուլիս ամսին գնալու է Պետերբուրգ, իսկ յետոյ մեկնելու է արտասահման։

◆ Մեզ հաղորդում են, որ, ի նկատի առնելով որ Շիրվանզադէի յոբելեանը յետաձգվելու է մայիսի 21-ին, Կ. Հ. Բ. Ընկերութիւնը անյարմար գտաւ Ընկերութեան 30-ամեայ գործունէութեան յոբելեանը կատարել մայիսի 29-ին, ինչպէս որոշված էր։ Ընկերութիւնը տօնելու է այդ յոբելեանը սեպտեմբերի վերջերին կամ հոկտեմբերին։

◆ Ստացանք նոր հրատարակված մի քարտէզ, որը տալիս է մեզ աշխարհագրական տեղեկութիւններ թէ հնագոյն և թէ միջնադարեան Հայաստանի մասին։ Քարտէզը մեծադիր է, գունաւոր, հինգ թանաքի վրա։ Քարտէզը կոչված է «Պատմական Հայաստան և հարևան երկիրներ»։ Կազմել է Գ. Վարդանեան։ Քարտէզը պատրաստվել է Դիտեմբերդեկի գործարանում։ Գինն է 4 րուբլի։

◆ Ինչպէս յայտնի է, Թիֆլիսի Փոխադարձ Վարկի Ընկերութիւնը իր օգուտից որոշ գումար է դնում Փոխարքայի տրամադրութեան տակ բարեգործական նպատակների յատկացնելու համար։ Այս տարի տուած 2,951 ր. 37 կ. նպաստը Փոխարքան բաժանեց այսպէս՝ 1) ս. Նինայի Բարեգործական Ընկերութեան խորհրդին 900 ր. 37 կ., 2) Թէմիր-Խան-Շուրայի օրիորդաց դպրոցին՝ 200 ր., 3) Գանձակի ս. Նինայի ուսումնարանին՝ 200 ր., 4) Թիֆլիսի Նադէժդինսկի երեխաների ապաստարանին՝ 300 ր., 5) Քութայիսի կանանց ձրի դպրոցին՝ 151 ր., 6) Թիֆլիսի III օրիորդաց դպրոցին՝ 800 ր., 7) Թիֆլիսի Երեխաների Խնամատար Ընկերութեանը 200 ր.։

◆ Թիֆլիսի նահանգապետի պաշտօնակատարը դադարեցրեց քաղաքային դումայի այն որոշումը, որի համաձայն 5000 րուբլի պէտք է յատկացվէր քաղաքային վարչութեան մէջ կանօնաւոր հաշւապահութիւն մտցնելու նպատակով պրոֆեսոր Սիվէրսի գալստեան համար։ Հարցը քննվելու էր երէկ նահանգական ատեանի նիստում։

◆ «Т. Л.»-ը լսել է, որ պետական բանկում յօգուտ Թօքախտի դէմ Կռւող Ընկերութեան ապրիլի 20-ին ժողովված գումարների մէջ մօտ 200 րուբլի արծաթադրամ կեղծ է եղել։

◆ Թիֆլիս քաղաքի դումայի իրաւասու ընտրողների թիւը այսպէս է. հայեր՝ 1367, ռուսներ՝ 720, վրացիներ՝ 470, մահմեդական 45 և այլ ազգութիւններ 176։

◆ Պետերբուրգում կողմնակից չեն, որպէսզի Բաթում քաղաքի նաւահանգստով անցնող ապրանքների ամեն մի պուդից 1 կօպէկ տուրք առնվի յօգուտ քաղաքային ինքնավարութեան։

◆ Խարկօվում պաշտօնավարող բելգիական գեն.-հիւպատոսը գիտական ճանապարհորդութեամբ այցելելու է նաև Կովկաս այս ամսում։

◆ Կօկանդից հայոց եկ.-ծխ. հոգաբարձութիւնը խնդրում է մեզ յայտնել իր խորին շնորհակալութիւնը հետևեալ անձանց, որոնք նուիրատւութիւններ են արել նոյն տեղի հայոց եկեղեցու և դպրոցի օգտին։ Աւետրական տուն եղբարք Ս., Խ. և Ա. Գէորգեաններ, Մօսկվա—30 րուբ., Միհրան Խանճեան, Կ. Պօլիս—100 րուբ., Ալէքսանդր Յովակիմեանց, Կօկանդ՝ բոլոր դասական պիտոյքները և Աբրահամ Բունիաթեանց, Մօսկվա—քահանայական մի զգեստ։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Կրասնօվօդսկ, 30 ապրիլի

Երէկ, ամսիս 29-ին, տեղիս հասարակական ակումբի դահլիճում դերասանուհի Ֆնարիկ և դերասան Աբովեան տեղական սիրողների մասնակցութեամբ խաղացին Ալչեան-Աւարսկիի «Լուիզ» դրամատիկական էտիւդը 1 գործ. և Մարտինէի յայտնի «Խանումա» կօմէդիան։

«Լուիզա» դրամատիկական էտիւդի փոքրիկ բայց պատասխանատու դերը, որ կատարում էր դերասանուհի Ֆնարիկ, իր հոգեբանական նուրբ արտայայտութիւններով և գեղեցիկ խաղով, թատրոնի մէջը հասարակութեանը լացցնելու չափ յուզել տուեց։ Վատ չէր նաև իր դերում տ. Մարօն։

Իսկ գալով «Խանումին», որ այնքան սիրված և նպատակայարմար պիէս է մեր գաւառական բեմերի համար, իրանց աշխոյժ և գեղեցիկ խաղով բուռն ծափահարութիւնների արժանացան դերասան Աբովեան և դերասանուհի Ֆնարիկ, առաջինը՝ Ակոփի, իսկ երկրորդը՝ Խանումի դերերում։ Լաւ էր նաև իր դերում սիրողներից Մուղդուսի-Օհանեան։

Ինչպէս տեղեկացանք, Աբովեան ամուսինները ճանապարհվելու են Անդրկասպեան երկրի մի քանի քաղաքները ներկայացումներ տալու նպատակով։ Բ. Մ.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Փօթի, 14 ապրիլի

Մարգանեցի արդիւնաբերութեան մէջ իւրաքանչիւր արդիւնաբերող ունի իր խումբ բանւորները (արտէլ), 40—48 հոգուց բաղկացած, իրանց գլխաւորի (փօստարաշի) առաջնորդութեամբ, որին միայն ճանաչում է արդիւնաբերողը։

Սրանից երկու տարի առաջ արդիւնաբերող Գոմերի արտէլի բանւորներս, թւով 24 հոգի, մեր փօստարաշի Ա. Շ.-եանի առաջնորդութեամբ, և պ. Երանոս Երանոսեանը, որ փօստարաշի է արդիւնաբերող Կիրիազիդիի բանւորների, դարձեալ իր 24 բանւորներով միացանք կազմեցինք մի արտէլ, և թէ Գոմերի և թէ Կիրիազիդիի նաւերի վրա միասին աշխատում էինք։

Այժմ չը գիտենք ինչու փօստարաշիներից մէկը, այն է՝ Երանոս Երանոսեանը, հարց է յարուցել հեռացնել միացեալ արտէլից Շ.-եանի 24 բանւորներիս, Երանոս Երանոսեանը հեռացնում է արտէլի կէսին՝ մեզ՝ ոչ թէ նրա համար, որ իրան բանւորներ հարկաւոր չեն, այլ նրա համար, որպէսզի «պղտոր ջրում ձուկ որսայ», որովհետև նա ատեանից սահմանելու հրապարակօրէն պահանջում է մեզանից՝ բանւորներից 10-ական րուբլի իբրև նուէր, որպէսզի աշխատեցնէ իր արտէլի մէջ։ Այսպիսով Երանոսեանը կունենայ մօտաւորապէս 240 ր. եկամուտ։

Միւս կողմից՝ եթէ բանւորներս չը համաձայնենք 10-ական րուբլի նուիրել պարոնին և արտէլից դուրս գանք, պ. Երանոսեանը դարձեալ ստիպված է անհրաժեշտօրէն լրիւ արտէլ կազմելու համար նոր բանւորներ հրաւիրել՝ անշուշտ անգործ բանւորներից։

Իսկ այս անգամ ոչ միայն 10-ական րուբլի կը տան, այլ, ինչպէս օրինակները ցոյց են տալիս, 20—30—50-ական րուբլիներ կը տան մի տեղի համար, որովհետև պատահել են դէպքեր, որ բանւորը անգործ մնալով տեղ ճարելու համար վճարել է մինչև 100—200 ր.։ Իսկ ներկայումս էլ քիչ չէ այն բանւորների թիւը, որոնք ոչ միայն մի քանի ամիսներով, այլ տարիներով սպասում են տեղ գտնելու։

Ահա այս տեսակ խնդիրը յարուցանելով՝ պ. Երանոսեանը կամենում է այս կամ այն կերպ օգտվել հանգամանքից և գրպանել առանց այն էլ փողազուրկ բանւորների վերջին կօպէկները։ Չը մոռանանք յիշատակել, որ պ. Երանոսեանը երէկ չարքաշ բանւորներիցս էր և իր շահագիտական ձգտումներով ու մեր նիւթական աջակցութեամբ հասաւ իր երբեմնի երազած ղըրուկ փօստարաշութեանը։

Պ. Երանոսեանի այս ստոր վարմունքը յանձնում ենք հասարակութեան դատաստանին։

Ի դիմաց Ա. Շ.-եանի բանւորների՝
Բոնդոյ Վարդանեան

P. S.—Խնդրում ենք միւս պարբերական հրատարակութիւններին արտատպել։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Կ. Պօլսում տեղեկութիւններ ստացվեցին մի շարք բռնութիւնների, կողոպտումների և սպանութիւնների մասին, որոնց ենթակայ են հայերը Փոքր-Ասիայի զանազան տեղերում։ Հայոց պատրիարքը մտադիր է դրա վրա հրաւիրել տալ Բ. Դրան ուշադրութիւնը։

◆ Կ. Պօլսում օֆիցերութեան մէջ սկսվել է երկպառակութիւն, որից տրամադրութիւնը սուր կերպարանք է ստացել։ Մի մասը համակրում է Շէվքէթ-փաշայի քաղաքականութեան, մի մասը՝ դէմ է։ Մեծ վէզիրը մտադիր է հրաժարական տալ։ Ի նկատի ունենալով մօտալուտ բարդութիւնները, կուսակցութիւնների լիդէրներին առաջարկված է մնալ մայրաքաղաքում արձակուրդի ժամանակ։

◆ Սալօնիկում խօսում են, որ Երիտասարդ-Թիւրքերի կօմիտէն մահապատիժ է որոշել զինւորական մինիստր Շէվքէթ-փաշային։

◆ Զօրագրական Նիկոլայ Թագաւորը այցելելու է Կ. Պօլիս։

◆ Ալբանական ապստամբութիւնը մտնում է նոր փազիսի մէջ։ Օրէ-օր ապստամբութեան կողմն են թեքվում զանազան ցեղեր։

◆ Գուչկօվը մեկնեց Մանջուրիա։

◆ Խարբինի չինական իշխանութիւնները Մուկդէնից կարգադրութիւն ստացան աչալուրջ հսկել յեղափոխականների վրա, որոնց առանձին հովանաւորութիւն է ցոյց տալիս ինքն ազգաբնակութիւնը։

◆ Մարօկկօյի Ֆէց քաղաքի վրա ապստամբների յախուռն յարձակումը յետ մղվեց։

◆ Ֆէցում տեղական ազգաբնակութիւնը շատ դժգոհ է ֆրանսիական զօրքերի գալուստից։

◆ Չը նայած բոլոր հերքումներին, Ֆրանսիան և Սպանիան դիմել են ակտիվ գործողութեան Մարօկկօյում։

◆ Մադրիդում կանցլէրասը ցէնզուրի տակ դրեց Մարօկկօյի մասին արտասահմանեան լրագիրներին ուղարկվող տեղեկութիւնները։

◆ «Times»-ը մի յօդուածի մէջ ասում է, որ Ֆրանսիան Մարօկկօյում ձեռնարկած իր գործողութիւնների համար լիակատար յոյս է դնելու Անգլիայի և Ռուսաստանի վրա։

◆ Պետերբուրգում բելլէտրիստ Կօնօվալօվի թաղմանը ժանդարմական գնդապետ Բազարէվսկին հրեց Պետական Դումայի անդամ Գեգէչկօրիին։ Վերջինս բողոքեց։ Բազարէվսկին հրամայեց կալանաւորել Գեգէչկօրիին։ Վերջինս յայտնեց, որ նա պատգամաւոր է։ Դրան գնդապետը պատասխանեց՝ «Թքել եմ պատգամաւորի վրա»։ Գեգէչկօրին պահանջեց արձանագրութիւն կազմել, որը սակայն մերժվեց։ Այդ միջադէպի մասին Գեգէչկօրին հեռագրեց Ստօլիպինին։

◆ Տիկին Սօֆիա Տօլստոյան մեկնել է Պետերբուրգ բանակցելու Եասնայա Պօլեանան վաճառելու մասին։ Կոմսուհին պատրաստ է վաճառել 600 հազար րուբլով, մինչդեռ կառավարութիւնը առաջարկում է 500 հազար րուբլի։

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՊԵՏ. ՀԵՌԱԳՐԱԿԱՆ ԳՈՐԾ.

4 մայիսի

ԲԱԳՈՒ։ Մուրադեանի նօրակառոյց տան տակը ոստիկանութիւնը գտաւ մի թունել, որ տանում է դէպի անդրկովկասեան երկաթուղիների նաւթատար խողովակները։

Զարագործների հետ հրացանաձգութեան ժամանակ կալանաւորվեցին 4 հոգի։

ՄՕՍԿՎԱ։ Քաղաքային դուման 100,000 րուբլի նուիրեց 1812 թ. թանգարանի համար։

«Утро Россіи» թերթը ենթարկվեց 500 ր. տուգանքի։

ՕԴԵՍՍԱ։ Սանիտարական գործադիր մասնաժողովը վաղաժամ գտաւ քաղաքը յայտարարել ժանտախտից ազատ։

ՏԻՒՄԷՆ։ Տուգուլիմս գիւղում գտնվեց 650 դրամներից Եկատերինա II-ի Ելիզավետայի և Պաւլի ժամանակներից։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Պետական Դուման կանօնաւոր գտաւ Մօսկվայի պատգամաւոր Տեսլէնկօյի ընտրութիւնը։

ՎԱՐՇԱՒԱ։ Դէլնայա փողոցում մի արհեստանոցում գտնվեցին պայթուցիկ նիւթեր։

ԼԱՅՊՑԻԳ։ Գործադուլ արին Բլիւտների դաշնամուրի ֆաբրիկայի 500 բանւորները։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ
Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

ՏԵՂԵԿԱՏՈՒ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

(Ամառային երթևեկութիւն)
(Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ՝ **արագ** № 2 **գնացքը**՝ 9 ժ. 38 ր. առաւօտ., Աղստաֆա է հասնում 12 ժ. 15 ր. կէսօրին, Գանձակ՝ 2 ժ. 47 ր. ցեր., Եւլախ՝ 4 ժ. 20 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 8 ժ. 10 ր. երեկ., Բալաջարի՝ 11 ժ. գիշ., Բագու՝ 11 ժ. 33 ր. գիշեր.։ **Պօստատար** № 4 **գնացքը**՝ 12 ժ. 36 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում 3 ժ. 28 ր. գիշ., Գանձակ՝ 6 ժ. 37 առաւօտ., Եւլախ՝ 8 ժ. 35 ր. առաւօտ., Հաջի-Կաբուլ՝ 1 ժ. 7 ր. կէսօր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 24 ր. ցերեկ., Բագու՝ 5 ժ. 42 ր. ցերեկ.։ **Մարդատար** № 6 **գնացքը**՝ 3 ժ. 34 ր. ցեր., Աղստաֆա է հասնում՝ 6 ժ. 46 ր. երեկ., Գանձակ՝ 9 ժ. 57 ր. երեկ., Եւլախ՝ 11 ժ. 54 ր. գիշեր., Հաջի-Կաբուլ՝ 4 ժ. 22 ր. գիշ., Բալաջարի՝ 7 ժ. 36 ր. առաւօտ., Բագու՝ 8 ժամ 13 ր. առաւօտ.։ **Խառն գնացքը**՝ IV կարգի վագօններով ըստ հարկի կարևորութեան՝ 5 ժ. 15 ր. գիշ., Աղստաֆա է հասնում 9 ժ., 19 ր. առաւօտ., Գանձակ՝ 1 ժ. 36 ր. ցեր., Եւլախ՝ 5 ժ. 4 ր. երեկ., Հաջի-Կաբուլ՝ 11 ժ. 44 ր. գիշեր., Բալաջարի՝ 4 ժ. 33 ր. գիշ., Բագու՝ 5 ժ. 44 ր. առ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ՝ **պօստատար** № 74/75՝ 1 ժ. գիշ., Ղարաքիլիսա է հասնում 8 ժ. 16 ր. առաւօտ., Ալէքսանդրօպօլ՝ 11 ժ. 50 ր. ցերեկ., Էջմիածին կայար.՝ 5 ժ. 7 ր. երեկ., Ուլուխանլու՝ 5 ժ. 34 ր. երեկ. (առանց Երևան մտնելու)։ Սակայն Ուլուխանլուից առանձին գնացքը ուղարկվում է Երևան 6 ժ. 11 ր. երեկ. և հասնում է Երևան 6 ժ. 54 ր. երեկ., Նախիջևան՝ 11 ժ. 2 ր. գիշեր., Ջուլֆա՝ 12 ժ. 46 ր. գիշերվայ։ **Մարդատար-ապրանքատար** № 78/79 **գնացքը**՝ 5 ժ. 48 ր. երեկ., Ղարաքիլիսա է հասնում 1 ժ. գիշերվայ՝ Ալէքսանդրօպօլ՝ 4 ժ. 34 ր. գիշ., Էջմիածին կայարան, 9 ժ. 45 ր. առաւ., Երևան՝ 11 ժ. 10 ր. ցերեկվայ և սրանից դէնը այլևս չէ գնում։

ԲԱԹՈՒՄ՝ **արագ.** № 1 **գնացքը**՝ 11 ժ. 8 ր. գիշ., Միխայլօվօ է հասնում 2 ժ. 10 ր. գիշ., Բաթում՝ 9 ժ. 43 ր. առաւօտ։ **Պօստատար** № 3 **գնացքը**՝ 10 ժ. 47 ր. առ., Միխայլօվօ է հասնում 3 ժ. ցերեկվայ, Բաթում՝ 12 ժ. 35 ր. գիշ.։ **Մարդատար** № 5 **գնացքը** 5 ժ. 15 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 9 ժ. 27 ր. երեկ., Բաթում՝ 6 ժ. 26 ր. առ.։ **Խառն գնացքը** IV կարգի վագօններով ըստ հարկի կարևորութեան 10 ժ. 3 ր. երեկ., Միխայլօվօ է հասնում 4 ժ. 41 ր. գիշ., Բաթում 6 ժ. 4 ր. երեկոյեան։

ԲՈՐԺՈՄ՝ **մարդատար** № 7/8 **գնացքը**՝ 8 ժ. 18 ր. առաւօտ., Գօրի է հասնում 10 ժ. 52 ր. առ., Բորժոմ՝ 1 ժ. 38 ր. ցերեկ.։ **Մարդատար** № 9/10 **գնացքը**՝ 3 ժ. ցերեկ., Գօրի է հասնում 5 ժ. 34 ր. երեկ., Բորժոմ՝ 8 ժ. 28 ր. երեկոյեան։

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ՝ **մարդատար** № 5 **գնացքը**՝ 4 ժ. 25 ր. ցերեկ.։ **Պօստատար** № 3 **գնացքը**՝ 9 ժ. 52 ր. առ.։ **Արագ** № 1 **գնացքը**՝ 10 ժ. 24 ր. երեկ.։ **Խառն գնացքը** IV կարգի վագօններով՝ 9 ժ. 5 ր. երեկ.։

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ՝ **պօստատար** № 72/73 **գնացքը**՝ 7 ժ. 38 առաւօտ.։ **Մարդատար-ապրանքատար**՝ № 80/81 **գնացքը**՝ 1 ժ. 26 ր. ցերեկվայ։

ԲԱԹՈՒՄԻՑ՝ **արագ** № 2 **գնացքը**՝ 8 ժ. 52 ր. առաւօտեան։ **Պօստատար** № 4 **գնացքը**՝ 11 ժ. 40 ր. գիշ.։ **Մարդատար** № 6 **գնացքը**՝ 2 ժ. 54 ցերեկ.։ **Խառն գնացքը** IV կարգի վագօններով՝ 4 ժ. 17 ր. գիշերվայ։

ԲՈՐԺՈՄԻՑ՝ **Մարդատար** № 9/10 **գնացքը**՝ 9 ժ. 28 ր. գիշ.։ **Մարդատար** № 7/8 **գնացքը**՝ 7 ժ. 18 ր. առաւօտեան։

Ծանօթութիւն.—Արագ գնացքներով (№ 2՝ Թիֆլիսից Բագու՝ և № 1 Բագու-Թիֆլիս) առանց վագօնը փոփոխելու կարելի է հաղորդակցել Թիֆլիս-Բագու-Ռոստով, միայն վճարելով պ լ ա ց կ ա ր տ ի գինը։

Մայիսի 15-ից սահմանվելու է արագ գնացքներում անմիջական հաղորդակցութիւն առանց վագօն փոխելու Թիֆլիս-Բագու-Կիսլօվօդսկ միայն **միխտ** վագօնով I և II կարգի)։

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ
ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ
Հիմնված 1880 Թ.
(Կուկիա, Վօրօնցովի արձանի հանդէպ)
Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից
Ա Ռ Ա Ւ Օ Տ Ե Ր Ը
«606»-Ի ՆԵՐՄՈՒԾՈՒՄ ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՄԲ՝ 11—12 ժ.
Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան և վեներական (սիֆիլիս) հ.։
Կ. Մ. ՉԻԿՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և նեարդային։
Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մարկաբարձութեան, կանանց և երեխայոց հ.։
Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական, վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.։
Ա. Մ. ՓՈՒՂԻՆՕՎ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.։
Կին ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—12½—1½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—1—1½ ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1½—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.։
Ե Ր Ե Կ Ո Ն Ե Ր Ը՝
Կին ԲԺԻՇԿ Պ. Ս. ԶԻԼԲԵՐՁԱՑ—6—6½ ժ. մանկաբարձ., կանանց և երեխայոց հ.։
Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.։
Վճարը 50 կ.։ Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիում) և օպերացիայի համար առանձին։
Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝ Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեան
3. 0—46

ԲԺՇԿԱՊԵՏ
Գ. Ա. ՀԱԽՎԵՐԴԵԱՆ
Մասնագէտ միզասեռական, սիֆիլիս և վեներական հիւանդութիւնների։
Ընդունում է հիւանդներին՝
Առաւօտեան ժամը 12—1-ը, երեկ. ժամը 6—8-ը։
Կիրակի օրերը՝ միայն ժամը 12—1-ը։
Կուկիա, Նեմեցկայա փող., № 16.
Տելեֆօն № 40.
(հ.ու.կ.) 220. 100—20

ԲԺԻՇԿ
Ե. Ի. ՄԻՆԱՍԵԱՆՑ
Ներքին, երեխայոց և ստամոքսա-աղիքային հիւանդութիւնների
Պրօֆ. Mathieu-ի ժամանակաւոր կլինիկայից—Պարիզում։
Ընդունելութիւնը (առաւ. ժ. 9—11. / երեկ. ժ. 5—7.
Ելիզավետինսկայա փող. № 39. տել. № 1069
(օ. ժ.) 1179. 100—89

ԲԺԻՇԿ
Ա. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՑ
Մասնագէտ սիֆիլիս, միզասեռական, վեներական և կաշուի հիւանդութիւնների
Սիֆիլիսի բժշկութիւն Էրլիխի «606»-ով
Ընդունելութիւն (12½—2 ժ. ցերեկվայ։ / 5—7 ժ. երեկոյեան։ / ամեն օր (Կանանց համար՝ 2—3 ժ. ցեր.
Հասցէն (Սօլօլակ, Բէբուտօվսկայա, № 33. / Сололаки, уголъ Бебутовской и Паскевича, 33
(հու.կ.) 1134. 100—93

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Աւտոմոբիլների երթևեկութիւն
ՋՈՒԼՖԱ-ԹԱՒՐԻԶ
ՏՈՄՍԱԿԻ և տեղեկութեան համար դի[illegible]
ԱՐՋՈՒՄԱՆԵԱՆՑԻ ԳՐԱՍԵՆԵԱԿԸ Սեր[illegible]
Էրիվանյա փողոց, № 7.
(ու. կ. ն.) 3—1

Նոր բացված
ԳԱՂՏՆԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ
ԲԺՇԿԱՐԱՆ
[illegible]
(հ.ու.կ.) 352. 50—10

Լոյս տեսաւ և վաճառվում է
„ԳԻՐ"
գրավաճառանոցում
ՍԻՄԷՈՆ ՑԱԿՈՎԲԵԱՆԻ
ՇԻՐՎԱՆԶԱԴԷ
Գրական-քննադատական վերլուծութիւն
Գինն է 80 կոպ.
Դիմել՝ Тифлисъ, Книжному маг. „Гиръ"
(կ.ու.) 454. 2—2

ԱԼԷՔՍԱՆԴՐՕՊՕԼԻ ՀԱՅՈՑ ՀՈԳԵՒՈՐ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ համար
հարկաւոր է
հայոց և ռուսաց լեզուներին տիրապետող պաշտօնական գործավարութեան լաւ ծանօթ
ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ
Ռոճիկն է տարեկան 720 ր.։
Դիմել՝ Ալէքսանդրօպօլ, Հոգևոր կառավարութեան։ (ա.օ.) 458. 4—

Թիֆլիսի Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆԸ
սրանով պատիւ ունի հրաւիրելու պ. պ. բաժնետէրերին
ՏԱՐԵԿԱՆ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ԺՈՂՈՎԻ,
որ կայանալու է ներկայ 1911 Թւի մայիսի 8-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 11-ին Ընկերութեան գրասենեակում, Սօլօլակսկայա փող., տուն Արաֆելօվի, № 9.
ՊԱՐԱՊՄՈՒՆՔԻ ԱՌԱՐԿԱՆԵՐՆ ԵՆ
1) Անցեալ 1910 Թւի հաշւի և հաշւեկշռի քննութիւնն ու վաւերացումը, վարչութեան և վերստուգող յանձնաժողովի զեկուցումների հետ, նոյնպէս ծախսերի նախահաշւի և Ընկերութեան գործունէութեան ծրագրի քննութիւնը 1911 Թւի համար։
2) Վաճառել ու գնել նաւթարդիւնաբերական հողաբաժիններ։
3) Վերստուգող յանձնաժողովի երեք անդամի ընտրութիւն (§ 21)։
Եթէ ժողովը սահմանված ձայների քանակութեան բացակայութեան պատճառով չը կայանայ, երկրորդ անգամ նշանակվում է նոյն տեղը, մայիսի 15-ին, կիրակի օրը, առաւօտեան ժամը 11-ին, որը կը համարվի կայացած, ի նկատի չառնելով ձայների ներկայութիւնը (§ 29)։
Տպագրված հաշիւը և բաժնետէրերի ցուցակը կարելի է ստանալ Ընկերութեան գրասենեակում։
(23,30,6) 404. 3—3

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ, Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный.